

Bruselis, XXX
[...] (2020) XXX draft

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

**Komisijos pranešimo apie nacionalinių teismų atliekamą valstybės pagalbos taisyklių
vykdymo užtikrinimą projektas**

Komisijos pranešimo apie nacionalinių teismų atliekamą valstybės pagalbos taisyklių vykdymo užtikrinimą projektas

1. IVADAS.....	2
1.1. Valstybės pagalbos kontrolės sistema	3
1.2. Neveikimo pareiga	4
2. BENDRIEJI VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLIŲ VYKDYMO UŽTIKRINIMO PRINCIPAI.....	5
2.1. Lojalaus bendradarbiavimo principas	5
2.2. Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai, taikomi nacionalinėms procedūroms	6
2.2.1. Teisė kreiptis į teismą.....	6
2.2.2. Jurisdikcija.....	8
2.2.3. <i>Res judicata</i> principas.....	8
3. KOMISIJOS VAIDMUO	9
3.1. Išimtinė Komisijos kompetencija	9
3.2. Komisijos įgaliojimai užtikrinti valstybės pagalbos taisyklių vykdymą.....	10
4. NACIONALINIŲ TEISMŲ VAIDMUO.....	11
4.1. Nacionalinių teismų kompetencijos taikant valstybės pagalbos taisykles atribojimas .	12
4.1.1. Veiksmai Komisijai priėmus sprendimą.....	12
4.1.2. Veiksmai Komisijai priėmus sprendimus pripažinti pagalbą suderinama.....	13
4.1.3. Veiksmai Komisijai priėmus sprendimą pradėti procedūrą.....	13
4.2. Nacionalinių teismų kompetencija	14
4.2.1. Pagalbos buvimo vertinimas.....	14
4.2.2. Vertinimas, ar pažeista neveikimo pareiga.....	15
4.2.2.1. Bendrosios išimties reglamentuose nustatytų sąlygų taikymas	15
4.2.2.2. Esama pagalba	16
4.2.3. Asmenų, susidūrusių su neveikimo pareigos pažeidimu, teisių apsauga.....	17
4.2.3.1. Laikinas priemonės įgyvendinimo sustabdymas arba nutraukimas.....	17
4.2.3.2. Pagalbos susigrąžinimas	18
4.2.3.3. Laikinosios apsaugos priemonės	19
4.2.3.4. Ieškinys dėl žalos atlyginimo	20
5. KOMISIJOS IR NACIONALINIŲ TEISMŲ BENDRADARBIAVIMAS.....	24
5.1. Komisijos pagalba nacionaliniams teismams.....	24
5.1.1. Bendradarbiavimo būdai	25
5.1.1.1. Informacijos perdavimas nacionaliniams teismams	25
5.1.1.2. Nuomonės valstybės pagalbos taisyklių taikymo klausimais perdavimas	26
5.1.1.3. <i>Amicus curiae</i> pastabų teikimas	28
5.1.2. Bendras kontaktinis punktas ir nuomonių bei <i>amicus curiae</i> pastabų skelbimas.....	29
5.2. Nacionalinių teismų pagalba Komisijai.....	30
6. VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLIŲ IR SPRENDIMŲ NEĮGYVENDINIMO PASEKMĖS.....	31
6.1. Komisijos procedūros dėl neteisėtos pagalbos	31

6.2. Pažeidimo nagrinėjimo procedūra.....	32
7. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS.....	32

1. ĮVADAS

- (1) 2012 m. Europos Komisija ėmė įgyvendinti valstybės pagalbos modernizavimo darbotvarkę (toliau – modernizavimo darbotvarkė)¹. Pagal modernizavimo darbotvarkę Komisija priėmė valstybės pagalbos priemonių vertinimo teisės aktų, gairių ir pranešimų rinkinį. Šis rinkinys leido Komisijai *ex ante* tikrinimą atlikti tais atvejais, kurie daro didžiausią poveikį vidaus rinkai, kartu plėtojant glaudesnę bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis valstybės pagalbos taisyklių vykdymo užtikrinimo srityje. Tuo tikslu, papildomai numaćiusi išimtis, kai netaikoma pareiga pranešti apie numatomą valstybės pagalbos priemonę, Komisija suteikė daugiau galimybių valstybėms narėms skirti pagalbą be išankstinio Komisijos tikrinimo. Todėl padidėjo pagalbos, teikiamos bendrųjų išimčių pagrindu, dalis². Šiomis aplinkybėmis nacionalinių teismų vaidmuo užtikrinant valstybės pagalbos taisyklių laikymąsi tapo dar svarbesnis.
- (2) 2019 m. Komisija paskelbė tyrimą, kaip 28 valstybių narių³ nacionaliniai teismai užtikrina valstybės pagalbos taisyklių ir sprendimų vykdymo užtikrinimą (toliau – Vykdyto užtikrinimo tyrimas)⁴. Atliekant Vykdyto užtikrinimo tyrimą buvo peržiūrėta 750 nacionalinių teismų sprendimų bylose, kurias galima suskirstyti į dvi kategorijas: 1) bylos, kuriose nacionaliniai teismai priima sprendimą dėl neteisėto pagalbos įgyvendinimo pasekmių (toliau – privatusis vykdymo užtikrinimas), ir 2) bylos, kuriose nacionaliniai teismai užtikrina Komisijos sprendimų dėl pagalbos susigrąžinimo įgyvendinimą (toliau – viešasis vykdymo užtikrinimas).
- (3) Atlikus Vykdyto užtikrinimo tyrimą paaiškėjo, kad 2007–2017 m. nacionaliniuose teismuose nagrinėjamų valstybės pagalbos bylų skaičius padidėjo. Nepaisant šio padidėjimo, nacionaliniai teismai sprendimus taikyti taisomąsias priemones priėmė retais atvejais, o ieškiniai dėl žalos atlyginimo sudaro tik nedidelę bylų dalį. Be to, Komisijos ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonės, kurios buvo nustatytos 2009 m. Komisijos pranešime dėl nacionalinių teismų įgyvendinamos valstybės pagalbos teisės (toliau – 2009 m. Pranešimas dėl vykdymo užtikrinimo)⁵ ir 2015 m.

¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES valstybės pagalbos modernizavimas“ (COM(2012) 209 *final*).

² Nuo 2015 m. Bendrasis bendrosios išimties reglamentas buvo taikomas daugiau nei 96 proc. naujos pagalbos priemonių, apie kurių išlaidas pranešta pirmą kartą. Žr. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html.

³ Vykdyto užtikrinimo tyrimas buvo atliktas iki Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos pasirašymo (2020 m. sausio 24 d.) ir jo įsigaliojimo (2020 m. vasario 1 d.). Laikoma, kad Vykdyto užtikrinimo tyrime visos nuorodos į valstybes nares apima ir Jungtinę Karalystę.

⁴ Žr. *Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts* (COMP/2018/001), Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2019, paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

⁵ Komisijos pranešimas dėl nacionalinių teismų įgyvendinamos valstybės pagalbos teisės (OL C 85, 2009 4 9, p. 1).

Tarybos reglamente (ES) 2015/1589 (toliau – Procedūrų reglamentas)⁶, nebuvo plačiai naudojamos.

- (4) Šiame pranešime nacionaliniams teismams ir kitiems suinteresuotiesiems asmenims pateikiama praktinė informacija apie valstybės pagalbos taisyklių vykdymo užtikrinimą nacionaliniu lygmeniu. Pagrindinis jo tikslas yra pateikti rekomendacijas nacionaliniams teismams, kai jie taiko šias taisykles, ir skatinti glaudesnę bendradarbiavimą su Komisija. Jame atsižvelgiama į šių teismų klausimus, pateiktus atliekant Vykdyto užtikrinimo tyrimą arba bylose prašant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) priimti prejudicinį sprendimą. Kai kurie jų yra su Komisijos procedūrų ir nacionalinių teismų proceso nuoseklumu susiję aspektai arba klausimai, kilę dėl neteisingo bendrosios išimties reglamentų taikymo.
- (5) Šiuo pranešimu siekiama pateikti rekomendacijų valstybių narių teismams, kaip apibrėžta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 267 straipsnyje. Jis nėra privalomas nacionaliniams teismams ir nedaro poveikio jų nepriklausomumui.
- (6) Nuo 2009 m. Pranešimo dėl vykdymo užtikrinimo Bendrojo Teismo ir Teisingumo Teismo (toliau kartu – Sąjungos teismai) praktika keitėsi. Į šį pranešimą yra įtraukti tie pokyčiai ir juo pakeičiamas 2009 m. Pranešimas dėl vykdymo užtikrinimo.
- (7) Šiame pranešime daugiausia dėmesio skiriama privačiam vykdymo užtikrinimui. Su viešuoju vykdymo užtikrinimu susiję aspektai nagrinėjami Komisijos pranešime dėl neteisėtos ir nesuderinamos valstybės pagalbos susigrąžinimo⁷. Be to, šiuo pranešimu siekiama skatinti glaudesnę Komisijos ir nacionalinių teismų bendradarbiavimą nustatant visas esamas bendradarbiavimo priemones ir atkreipti dėmesį į valstybės pagalbos taisyklių pažeidimo pasekmes.

1.1. Valstybės pagalbos kontrolės sistema

- (8) SESV 107 straipsnyje nustatyta, kad „valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, yra nesuderinama su vidaus rinka, kai ji daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai“.
- (9) Bendrasis draudimas teikti valstybės pagalbą grindžiamas dviguba intervencinių veiksmų, susijusių su valstybės pagalba, *ex ante* ir *ex post* kontrolės sistema. Remiantis SESV 108 straipsniu, Komisija turi nuolat kontroliuoti visas esamos pagalbos sistemas ir vertinti valstybės narės planus skirti naują pagalbą arba keisti esamą pagalbą. Kad Komisija galėtų veiksmingai atlikti šią kontrolę, valstybės narės turi bendradarbiauti teikdamos visą svarbią informaciją ir pranešdamos apie valstybės pagalbos priemones.
- (10) Valstybės narės privalo, pirma, pranešti Komisijai apie bet kokią priemonę, kuria siekiama suteikti naują pagalbą arba pakeisti esamą pagalbą, ir, antra, neįgyvendinti tokios numatomos priemonės, kol Komisija neįvertino jos suderinamumo su vidaus

⁶ 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas (ES) 2015/1589, nustatantis išsamias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles (kodifikuota redakcija) ([OL L 248, 2015 9 24, p. 9](#)).

⁷ [OL C 247, 2019 7 23, p. 1](#).

rinka (neveikimo pareiga)⁸. Iš SESV 108 straipsnio 3 dalies kildinama neveikimo pareiga turi tiesioginį poveikį⁹: ja asmenims suteikiamos teisės, kuriomis jie gali remtis nacionaliniuose teismuose.

- (11) Taigi valstybės pagalbos kontrolės sistemos, kurios esminė savybė yra SESV 108 straipsnio 3 dalies nuostata, įgyvendinimas yra tiek Komisijos, tiek nacionalinių teismų atsakomybė, o jų atitinkami vaidmenys papildo vienas kitą, bet yra atskiri. Nors Komisija turi išimtinę kompetenciją vertinti pagalbos priemonių suderinamumą su vidaus rinka, užtikrinti asmenų, susidūrusių su galimu SESV 108 straipsnio 3 dalies pažeidimu, teisių apsaugą turi nacionaliniai teismai¹⁰.

1.2. Neveikimo pareiga

- (12) Kadangi SESV 108 straipsnio 3 dalis taikoma tiesiogiai, nacionaliniai teismai, vadovaudamiesi nacionaline teise, turi imtis visų tinkamų veiksmų, kad pašalintų šios nuostatos pažeidimo pasekmes¹¹.
- (13) Kad priemonei būtų taikomi SESV 108 straipsnio 3 dalyje nustatyti reikalavimai, turi būti įvykdytos dvi sąlygos – viena teigiama ir viena neigiama: pirma, priemonė turi būti valstybės pagalba¹² ir, antra, priemonė neturi atitikti visų sąlygų, kad būtų galima netaikyti pareigos pranešti.
- (14) Jei priemonė nėra valstybės pagalba, valstybės narės gali ją įgyvendinti iš anksto nepranešusios Komisijai. Komisija yra pateikusi rekomendacijas dėl valstybės pagalbos sąvokos aiškinimo¹³.
- (15) Antra, Komisija yra priėmusi bendrosios išimties reglamentus, pavyzdžiui, Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą¹⁴, kuriuose nustatytos sąlygos, kuriomis pagalbos priemonės turi būti arba gali būti laikomos suderinamomis su vidaus rinka pagal

⁸ 2019 m. lapkričio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Dilly's Wellnesshotel*, C-585/17, ECLI:EU:C:2019:969, 54 punktas.

⁹ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 88 punktas; 2020 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 22 punktas; 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 29 punktas.

¹⁰ 2006 m. spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 38 punktas; 2010 m. kovo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, 26 punktas; 2015 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 21 punktas; 2020 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 21 punktas.

¹¹ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 88–89 punktai; 2020 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 22–23 punktai.

¹² Šiuo klausimu žr. Komisijos pranešimą dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos ([OL C 262, 2016 7 19, p. 1](#)).

¹³ Komisijos pranešimas dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos ([OL C 262, 2016 7 19, p. 1](#)); Komisijos komunikatas dėl Europos Sąjungos valstybės pagalbos taisyklių taikymo kompensacijai už visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teikimą ([OL C 8, 2012 1 11, p. 4](#)); Komisijos pranešimas dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo garantijomis suteikiamai valstybės pagalbai ([OL C 155, 2008 6 20, p. 10](#)).

¹⁴ 2014 m. birželio 17 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 651/2014, kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius ([OL L 187, 2014 6 26, p. 1](#)).

107 straipsnio 2 arba 3 dalis¹⁵. *De minimis* reglamentais¹⁶ Komisija taip pat nustatė sąlygas, kuriomis laikoma, kad pagalba neturi įtakos valstybių narių tarpusavio prekybai ir neiškraipo ar negali iškraipyti konkurencijos¹⁷. Jei pagalbos priemonė atitinka visas atitinkamas sąlygas, numatytas šiuose reglamentuose, atitinkama valstybė narė atleidžiama nuo pareigos pranešti Komisijai apie pagalbą.

- (16) Trečia, Sprendime dėl valstybės pagalbos visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms¹⁸ ir Reglamente dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų¹⁹ Komisija nustatė sąlygas, kurias įvykdžius kompensacijos už viešųjų paslaugų įsipareigojimus laikomos suderinamomis su vidaus rinka pagal SESV 106 straipsnio 3 dalį 93 straipsnį. Be to, tokiais atvejais atitinkamoms priemonėms netaikoma neveikimo pareiga.

2. BENDRIEJI VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLIŲ VYKDYMO UŽTIKRINIMO PRINCIPAI

2.1. Lojalaus bendradarbiavimo principas

- (17) Europos Sąjungos sutarties²⁰ (toliau – ES sutartis) 4 straipsnio 3 dalyje nustatytas reikalavimas, kad valstybės narės padėtų Europos Sąjungai įgyvendinti jos užduotis. Vadovaujantis šiuo straipsnyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu, Europos Sąjunga ir valstybės narės, neviršydamos savo jurisdikcijos, turi padėti viena kitai vykdydamos tas užduotis.
- (18) Iš ES sutarties 4 straipsnio 3 dalies kildinama savitarpio pagalbos pareiga taikoma ir nacionaliniams teismams²¹. Tai reiškia, kad Komisija padeda nacionaliniams teismams,

¹⁵ Pagal SESV 109 straipsnį Europos Sąjungos Taryba priimti SESV 107 ir 108 straipsnių taikymo reglamentus ir nustatyti pagalbos kategorijas, kurioms netaikoma pareiga pranešti. Tuomet, kaip nustatyta SESV 108 straipsnio 4 dalyje, Komisija gali priimti reglamentus, susijusius su valstybės pagalbos kategorijomis, kurias Taryba nustatė pagal SESV 109 straipsnį.

¹⁶ 2013 m. gruodžio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai ([OL L 352, 2013 12 24, p. 1](#)); 2012 m. balandžio 25 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 360/2012 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai, skiriamai visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančioms įmonėms ([OL L 114, 2012 4 26, p. 8](#)); 2013 m. gruodžio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1408/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai žemės ūkio sektoriuje ([OL L 352, 2013 12 24, p. 9](#)); 2014 m. birželio 27 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 717/2014 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuje ([OL L 190, 2014 6 28, p. 45](#)).

¹⁷ Tokie reglamentai priimami remiantis 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentu (ES) 2015/1588 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo kai kurioms horizontalios valstybės pagalbos rūšims ([OL L 248, 2015 9 24, p. 1](#)).

¹⁸ 2011 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas 2012/21/ES dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai, kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms pavesta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas (pranešta dokumentu C(2011) 9380) ([OL L 7, 2012 1 11, p. 3](#)).

¹⁹ 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1370/2007 dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų ([OL L 315, 2007 12 3, p. 1](#)).

²⁰ [OL C 202, 2016 6 7, p. 13](#).

²¹ 2002 m. spalio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Roquette Frères*, C-94/00, ECLI:EU:C:2002:603, 31 punktą.

kai jie taiko Europos Sąjungos teisę²², ir, kita vertus, nacionaliniai teismai padeda Komisijai vykdyti jos užduotis. Todėl nacionaliniai teismai turi imtis visų būtinų priemonių, kad užtikrintų pagal Europos Sąjungos teisę joms tenkančių vykdymą, ir susilaikyti nuo sprendimų, kurie gali pakenkti ES sutarties ir SESV (toliau kartu – Sutartys)²³ tikslų įgyvendinimui.

2.2. Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai, taikomi nacionalinėms procedūroms

- (19) Teisingumo Teismas yra nuosekliai pripažinęs procesinės autonomijos principą užtikrinant valstybės pagalbos taisyklių vykdymą²⁴. Pagal šį principą, nesant Europos Sąjungos teisės aktų šiuo klausimu, valstybės narės gali savo nuožiūra spręsti, kaip jos vykdo savo pareigas, kylančias iš Sutarčių, su sąlyga, kad jų naudojamos priemonės neturi neigiamo poveikio Europos Sąjungos teisės taikymo sričiai ir veiksmingumui. Todėl, jei Komisija nepriima sprendimo dėl priemonės suderinamumo, nacionaliniai teismai turi, vadovaudamiesi nacionalinės teisės aktais, imtis tinkamų priemonių, kad užtikrintų, jog valstybės pagalbos taisyklės būtų tinkamai įgyvendinamos²⁵.
- (20) Nacionalinės teisės taikymas negali lemti to, kad nacionaliniams teismams būtų neįmanoma arba pernelyg sudėtinga užtikrinti, kad būtų laikomasi SESV 108 straipsnio 3 dalies²⁶. Vadovaujantis Sąjungos teismų praktika, taikytini nacionalinės teisės aktai neturi būti mažiau palankūs nei tie, kurie taikomi panašioms vidaus situacijoms (toliau – lygiavertiškumo principas), ir dėl jų pagal Sąjungos teisę suteiktų teisių įgyvendinimas neturi tapti praktiškai neįmanomas ar pernelyg sudėtingas (toliau – veiksmingumo principas)²⁷.

2.2.1. Teisė kreiptis į teismą

- (21) Taikydamos procesinės autonomijos principą, nacionaliniams ginčams dėl valstybės pagalbos valstybės narės taiko nacionalines taisykles dėl teisės kreiptis į teismą su sąlyga, kad jos atitinka lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus.

²² 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 50 punktas; 1991 m. vasario 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Delimitis / Henninger Bräu*, C-234/89, ECLI:EU:C:1991:91, 53 punktas.

²³ 2014 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Vokietija*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 56 punktas; 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 41 punktas.

²⁴ 1983 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Milchkontor GmbH*, C-205/82, ECLI:EU:C:1983:233, 22–23 punktai; 2002 m. birželio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Nyderlandai / Komisija*, C-382/99, ECLI:EU:C:2002:363, 90 punktas; 2014 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Vokietija*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 39–42 punktai; 2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 72 punktas; 2015 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 40–41 punktai; 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 135 punktas.

²⁵ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 89 punktas.

²⁶ 2015 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 41–42 ir 45 punktai; 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 138–140 punktai.

²⁷ Ar laikomasi veiksmingumo principo turi būti vertinama analizuojant konkrečias tos nuostatos ypatybes ir jos vaidmenį vykdančią atitinkamą procedūrą. Šiuo klausimu žr. 2015 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 40 punktą.

- (22) Pagal veiksmingumo principą nacionalinės taisyklės dėl asmenų teisės kreiptis į teismą ir suinteresuotumo pareikšti ieškinį neturėtų pakenkti jų teisei į veiksmingą teisinę jų teisių, kurios jiems suteiktos pagal Europos Sąjungos teisę, apsaugą²⁸.
- (23) Iš Vykdyto užtikrinimo tyrimo matyti, kad nacionaliniai teismai sprendimus dažniausiai priima pagalbos gavėjo konkurentų, kuriems dėl neteisėtos pagalbos įgyvendinimo atsirandantys konkurencijos iškraipymai turi tiesioginį poveikį, iškeltose bylose²⁹.
- (24) Tačiau fizinis ar juridinis asmuo gali būti suinteresuotas iškelti bylą nacionaliniuose teismuose ne tik tam, kad pašalintų dėl neteisėtai įgyvendinamos valstybės pagalbos atsiradusį konkurencijos iškraipymą. Nacionaliniai teismai turi įvertinti ieškovo teisinį suinteresuotumą pareikšti ieškinį, neatsižvelgdami į tai, ar jį tiesiogiai paveikė konkurencijos iškraipymas, atsirandantis dėl pagalbos priemonės. Todėl taikydami nacionalines teisės kreiptis į teismą taisykles, nacionaliniai teismai turi atsižvelgti į jiems tenkančią pareigą ginti visų šalių, turinčių pakankamą teisinį suinteresuotumą iškelti bylą, interesus (toliau – tretieji asmenys)³⁰.
- (25) Be to, vertindami trečiųjų asmenų statusą ir interesą bylose, susijusiose su valstybės pagalba, teikiama fiskalinėmis priemonėmis, nacionaliniai teismai turi atsižvelgti į papildomus aspektus. Gali būti laikoma, kad mokesčių mokėtojai, kurie yra tretieji asmenys, yra suinteresuoti pareikšti ieškinį, kad būtų grąžintas mokestis, surinktas pažeidus neveikimo pareigą, tik tada, kai jiems taikomas mokestis yra neteisėtos valstybės pagalbos finansavimo dalis³¹. Jų teisinis statusas nepriklauso nuo to, ar jie yra pagalbos gavėjo konkurentai³².
- (26) Priešingai, mokesčių mokėtojai, kurie yra tretieji asmenys, negali remtis pagalbos priemonės, kuria tam tikros įmonės ar sektoriai atleidžiami nuo mokesčių mokėjimo, neteisėtumu, kad išvengtų pareigos mokėti tą mokestį arba jis būtų grąžintas. Taip yra ir

²⁸ 2005 m. sausio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Streekgewest*, C-174/02, ECLI:EU:C:2005:10, 18 punktas.

²⁹ Žr. *Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)*, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2019, p. 71, paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

³⁰ Pavyzdžiui, Rumunijoje teisę kreiptis į teismą turi bet kuris asmuo, kuriam turi įtakos neteisėta valstybės pagalbos priemonė. Žr. *Annex 3: Country reports of the 'Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)'*, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2019, p. 404, paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>. Be to, Latvijoje teisė kreiptis į teismą yra tiesiogiai grindžiama SESV 108 straipsnio 3 dalimi, todėl nacionaliniai teismai gali remtis Procedūrų reglamente įtvirtinta „suinteresuotosios šalies“ apibrėžtimi nustatydami, ar atitinkamoje byloje asmuo turi teisę kreiptis į teismą. Žr. *Annex 3: Country reports of the 'Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)'*, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2019, p. 300, paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

³¹ Pavyzdžiui, nurodomi atvejai, kai neteisėta pagalba finansuojama iš ieškovui taikomo mokesčio. Tačiau vertinimas yra kitoks, kai ginčas yra susijęs ne su prašymu atleisti nuo ginčijamo mokesčio, o su šiuo mokesčiu susijusių taisyklių teisėtumu. Šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 25 punktą ir 2018 m. balandžio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo *ANGED*, C-233/16, ECLI:EU:C:2018:280, 26 punktą.

³² 2005 m. sausio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Streekgewest*, C-174/02, ECLI:EU:C:2005:10, 19 punktas.

tuo atveju, kai jie yra pagalbos gavėjų konkurentai³³. Iš tikrųjų tokiu sprendimu būtų sustiprintas antikonkurencinis valstybės pagalbos poveikis, nes padaugėtų įmonių, kurios yra neapmokestinamos dėl neteisėtos valstybės pagalbos.

2.2.2. Jurisdikcija

- (27) Procesinės autonomijos principas reiškia, kad kiekvienos valstybės narės nacionalinės teisės sistemoje turi būti paskiriami teismai, turintys jurisdikciją nagrinėti bylas dėl neteisėtai suteiktos pagalbos. Tai taip pat reiškia, kad valstybės narės nustato išsamias procesines taisykles, reglamentuojančias šiuos teisinius veiksmus, su sąlyga, kad yra laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų³⁴.
- (28) Kadangi nėra konkrečių Europos Sąjungos teisės normų, valstybių narių teismų sistemų struktūra labai skiriasi. Keliose valstybėse narėse įsteigti specializuoti teismai, nagrinėjantys valstybės pagalbos klausimus, o kitose išimtinė jurisdikcija suteikta esamų teismų kolegijoms arba priimtos procesinės taisyklės, kuriose patikslinama teismų jurisdikcija viešojo ir privačiojo vykdymo užtikrinimo bylose³⁵. Daugumoje valstybių narių civilinių ir administracinių bylų teismai yra kompetentingi taikyti valstybės pagalbos taisykles³⁶.

2.2.3. *Res judicata* principas

- (29) Laikantis *res judicata* principo, įsiteisėję teismo sprendimai nebegali būti ginčijami. Taip yra tuo atveju, kai yra išnaudotos visos galimos teisių gynimo priemonės arba yra pasibaigę numatyti naudojimosi jomis terminai. *Res judicata* principu siekiama užtikrinti teisės ir teisinių santykių stabilumą bei gerą teisingumo vykdymą ir jis yra įtvirtintas tiek Europos Sąjungos teisės sistemoje, tiek nacionalinėse teisės sistemose³⁷.

³³ 2016 m. lapkričio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimas *DTS Distribuidora de Televisión Digital / Komisija*, C-449/14 P, ECLI:EU:C:2016:848, 81–82 punktai; 2016 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Aer Lingus*, C-164/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, 121 punktas; 2020 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 24–28 punktai.

³⁴ 2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 72 punktas.

³⁵ Pavyzdžiui, Airijoje išimtinė jurisdikcija nagrinėti ginčus dėl konkurencijos teisės, įskaitant valstybės pagalbos bylas priskirta Aukštojo Teismo teisėjui, atsakingam už Konkurencijos sąrašą. Be to, nuo 2013 m. sausio 19 d. Italijoje šalies administraciniais teismams suteikta beveik išimtinė kompetencija nagrinėti bylas dėl viešojo ir privačiojo valstybės pagalbos taisyklių vykdymo užtikrinimo. Civiliniams teismams palikta kompetencija vykdyti tam tikrų rūšių procesą ir nagrinėti tam tikrų rūšių ieškinius. Žr. *Annex 3: Country reports of the 'Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)'*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, p. 253 ir 263–264, paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>. Taip pat žr. *Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)*, p. 103–104.

³⁶ Visų pirma, daugumoje valstybių narių administraciniai teismai yra kompetentingi tais atvejais, kai ieškovas ginčija valdžios institucijos aktą, pavyzdžiui, nurodymą susigražinti pagalbą arba skirti pagalbą, o civilinių bylų teismai yra kompetentingi spręsti su valstybės pagalbos susigražinimu susijusius klausimus bankroto bylose arba bylose dėl žalos atlyginimo. Žr. *Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, p. 64, paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

³⁷ 2015 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 38 punktas.

- (30) Pagal Europos Sąjungos teisės viršenybės principą³⁸ nacionaliniai teismai privalo visapusiškai įgyvendinti Europos Sąjungos teisės nuostatas, be kita ko, savo iniciatyva atsisakant taikyti bet kokias prieštaraujančias nacionalinės teisės aktų nuostatas. Tai taip pat taikoma nacionalinėms taisyklėms, įtvirtinančioms *res judicata* principą³⁹.
- (31) Be to, Sąjungos teismų praktika apribojo *res judicata* principo galią valstybės pagalbos srityje. Taigi *res judicata* principas gali būti taikomas tik jau aiškiai išspręstiems pagrindams, atsižvelgiant į lygiavertiškumo ir veiksmingumo reikalavimus, bet ne klausimams, kurie galėjo būti keliami, tačiau nebuvo pateikti ankstesniame ieškinyje⁴⁰.
- (32) Pagal Europos Sąjungos teisės viršenybės principą taip pat neleidžiama *res judicata* principo taikymu apriboti išimtinę kompetenciją, Komisijai suteiktą pagal SESV⁴¹. Tai, kad nacionalinis teismas priėmė sprendimą dėl valstybės pagalbos priemonės iki Komisijos sprendimo dėl tos pačios priemonės priėmimo, negali Komisijai trukdyti konstatuoti, kad nagrinėjama priemonė yra neteisėta valstybės pagalba. Tai galioja net tuo atveju, jei tokią išvadą anksčiau atmetė paskutinės instancijos nacionalinis teismas.

3. KOMISIJOS VAIDMUO

- (33) SESV 108 straipsnio 3 dalyje nustatyta išankstinės kontrolės sistema siekiama užtikrinti, kad būtų įgyvendinama tik suderinama pagalba⁴². Siekiant šio tikslo, numatomos pagalbos įgyvendinimas turi būti atidedamas, kol Komisija priims sprendimą dėl pagalbos suderinamumo su vidaus rinka⁴³.

3.1. Išimtinė Komisijos kompetencija

- (34) Savo pagrindinį vaidmenį vertinti pagalbos priemonės suderinamumą Komisija paprastai atlieka dviem etapais. Pirma, Komisija vertina, ar priemonė laikoma valstybės pagalba pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį⁴⁴; antra, ji nagrinėja, ar priemonė yra

³⁸ 1963 m. vasario 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Van Gend en Loos / Administratie der Belastingen*, C-26/62, ECLI:EU:C:1963:1; 1964 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Costa / E.N.E.L.*, C-6/64, ECLI:EU:C:1964:66; 1978 m. kovo 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Amministrazione delle finanze dello Stato / Simmenthal*, C-106/77, ECLI:EU:C:1978:49.

³⁹ 2007 m. liepos 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Lucchini*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, 60 ir 61 punktai.

⁴⁰ 2007 m. liepos 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Lucchini*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, 57–59 punktai; 2015 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 30 ir 42–43 punktai.

⁴¹ 2015 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 44 punktas; 2020 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Buonotourist / Komisija*, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, 92–96 punktai; 2020 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CSTP Azienda della Mobilità / Komisija*, C-587/18 P, ECLI:EU:C:2020:150, 92–96 punktai.

⁴² 2020 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 19 punktas.

⁴³ 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 25–26 punktai; 2017 m. gegužės 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fondul Proprietatea*, C-150/16, ECLI:EU:C:2017:388, 40 punktas; 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 84 punktas.

⁴⁴ Komisijos pranešimas dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 1 dalyje vartojamos valstybės pagalbos sąvokos ([OL C 262, 2016 7 19, p. 1](#)).

suderinama su vidaus rinka. Pirmasis žingsnis, kurį sudaro pagalbos buvimo įvertinimas, priskiriamas tiek Komisijos, tiek nacionalinių teismų kompetencijai, nes pastariesiems gali tekti nustatyti, ar priemonei taikoma neveikimo pareiga⁴⁵ (žr. 4.2.1 ir 4.2.2 skirsnius). Antrasis etapas, kurį sudaro suderinamumo vertinimas, patenka į išimtinę Komisijos kompetenciją. Suderinamumo vertinimas turi būti pateikiamas sprendime⁴⁶, o šį turi galėti peržiūrėti Sąjungos teismai⁴⁷.

- (35) Komisija gali įvertinti priemonės suderinamumą su vidaus rinka atlikusi preliminarų nagrinėjimą (kai nekyla abejonių dėl priemonės suderinamumo su vidaus rinka)⁴⁸ arba oficialų tyrimą (kai kyla abejonių dėl priemonės suderinamumo su vidaus rinka)⁴⁹. Pradėjusi oficialų tyrimą, Komisija priima sprendimą, kuriame pateikia išankstinę nuomonę apie priemonės valstybės pagalbos pobūdį ir išreiškia abejones dėl priemonės suderinamumo su vidaus rinka (toliau – sprendimas pradėti procedūrą)⁵⁰.
- (36) Nors oficialaus tyrimo metu dar nėra nustatytas priemonės suderinamumas, sprendimas pradėti procedūrą turi tam tikrų teisinių pasekmių (žr. 4.1.3 skirsnį).
- (37) Komisijos sprendimuose pateikiamas valstybės pagalbos priemonių vertinimas riboja nacionalinių teismų galimybę naudotis savo kompetencija (žr. 4.1 skirsnį). Ankstesni Komisijos sprendimai yra privalomi nacionaliniams teismams tiek, kiek nacionalinis teismas turi vadovautis Komisijos vertinimu dėl pagalbos buvimo⁵¹. Priešingai, jei nacionalinis teismas priima sprendimą Komisijai dar nepriėmus sprendimo, šis teismo sprendimas negali užkirsti kelio Komisijai tam tikru metu pasinaudoti išimtinę kompetencija, kuri jai suteikta pagal SESV (žr. 2.2.3 skirsnį)⁵².

3.2. Komisijos įgaliojimai užtikrinti valstybės pagalbos taisyklių vykdymą

- (38) Paprastai, kai Komisija padaro išvadą, kad nagrinėjama priemonė yra neteisėta ir nesuderinama valstybės pagalba, norėdama taikyti taisomąsias priemones dėl valstybės pagalbos taisyklių pažeidimo, ji turi priimti galutinį sprendimą, kuriuo užbaigiamas oficialus tyrimas ir nurodoma susigrąžinti šią pagalbą (toliau – sprendimas dėl pagalbos susigrąžinimo)^{53 54}.

⁴⁵2020 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Buonotourist / Komisija*, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, 90 punktas.

⁴⁶ Žr. Procedūrų reglamento ([OL L 248, 2015 9 24, p. 14](#)) 4 ir 9 straipsnius.

⁴⁷ 2016 m. liepos 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Kotnik ir kiti*, C-526/14, ECLI:EU:C:2016:570, 37 punktas.

⁴⁸ Sprendimas nereikšti prieštaravimų, Procedūrų reglamento 4 straipsnio 3 dalis.

⁴⁹ Sąvokas „teigiamas sprendimas“ ir „neigiamas sprendimas“ žr. Procedūrų reglamento 9 straipsnio atitinkamai 3 ir 5 dalyse.

⁵⁰ Žr. Procedūrų reglamento ([OL L 248, 2015 9 24, p. 14](#)) 4 straipsnio 3 ir 4 dalis.

⁵¹ 2016 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *PGE*, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, 33 punktas.

⁵² 2020 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Buonotourist / Komisija*, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, 92–96 punktai; 2020 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CSTP Azienda della Mobilità / Komisija*, C-587/18 P, ECLI:EU:C:2020:150, 92–96 punktai.

⁵³ 1990 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Prancūzija / Komisija (Boussac)*, C-301/87, ECLI:EU:C:1990:67, 9–22 punktai. Tai neužkerta kelio Komisijai tam tikrais atvejais nurodyti susigrąžinti suteiktą pagalbą.

⁵⁴ Kai Komisija tiesiog nustato, kad valstybės pagalba suteikta neteisėtai, apie tai iš anksto jai nepranešus pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį, ji nenurodo susigrąžinti jau išmokėtą pagalbą prieš priimdama galutinį sprendimą, kuriuo pagalba pripažįstama nesuderinama su vidaus rinka.

- (39) Priėmusi darbo tvarkos valstybės pagalbos srityje taisykles, Komisija kodifikavo savo vykdymo užtikrinimo įgaliojimus⁵⁵. Pagal Procedūrų reglamento 16 straipsnį Komisija turi priimti sprendimą, kuriuo nurodoma susigrąžinti neteisėtą ir nesuderinamą pagalbą. Savo sprendime nustačiusi, kad pagalbos priemonė yra neteisėta ir nesuderinama su vidaus rinka, Komisija neturi pasirinkimo laisvės ir privalo nurodyti ją susigrąžinti⁵⁶, nebent tai prieštarautų kuriam nors iš bendrųjų Europos Sąjungos teisės principų⁵⁷. Be to, Komisijos įgaliojimams nurodyti susigrąžinti pagalbą taikomas 10 metų senaties terminas⁵⁸.
- (40) Pagal Procedūrų reglamento 13 straipsnį tam tikrais atvejais Komisija gali savo nuožiūra taikyti laikinąsias priemones, kol užbaigs suderinamumo vertinimą. Visų pirma, Komisija gali nurodyti sustabdyti arba susigrąžinti pagalbą, jeigu yra įvykdytos tam tikros sąlygos⁵⁹ ⁶⁰. Šiomis priemonėmis siekiama riboti žalą, susijusią su pagalbos, teikiamos pažeidžiant pareigą pranešti ir neveikimo pareigą, įgyvendinimu⁶¹.

4. NACIONALINIŲ TEISMŲ VAIDMUO

- (41) Komisija turi išnagrinėti pagalbos priemonės suderinamumą su vidaus rinka net tais atvejais, kai ji nustatė, kad priemonė įgyvendinama pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalį, o pagrindinis nacionalinių teismų vaidmuo yra užtikrinti asmenų, susijusių su tuo pažeidimu, teises⁶².
- (42) Nacionaliniai teismai yra atsakingi už tai, kad būtų užtikrinama veiksminga trečiųjų asmenų teisinė apsauga⁶³. Jų indėlis į valstybės pagalbos kontrolės sistemą ypač reikalingas tais atvejais, kai neteisėta pagalba suteikiama nesant galutinio Komisijos

⁵⁵ 2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 66 punktas; 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 110 punktas.

⁵⁶ 2002 m. kovo 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Italija / Komisija*, C-310/99, ECLI:EU:C:2002:143, 99 punktas.

⁵⁷ Žr. Procedūrų reglamento ([OL L 248, 2015 9 24, p. 14](#)) 16 straipsnį.

⁵⁸ Žr. Procedūrų reglamento ([OL L 248, 2015 9 24, p. 14](#)) 17 straipsnio 1 dalį.

⁵⁹ 1990 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Prancūzija / Komisija*, C-301/87, ECLI:EU:C:1990:67, 19–20 punktai; 1991 m. kovo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Italija / Komisija*, C-303/88, ECLI:EU:C:1991:136, 46 punktas; 1990 m. kovo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Belgija / Komisija*, C-142/87, ECLI:EU:C:1990:125, 14–16 punktai; [panaikintas Teisingumo Teismo sprendimu; žr. bylą C-456/18 P].

⁶⁰ Jeigu valstybė narė nevykdo nurodymo sustabdyti arba susigrąžinti pagalbą, Komisija turi teisę, atitinkamu klausimu atlikdama tikrinimą iš esmės, jį perduoti tiesiogiai Teisingumo Teismui ir prašyti minėto nurodymo nevykdymą pripažinti SESV pažeidimu pagal Procedūrų reglamento 14 straipsnį ([OL L 248, 2015 9 24, p. 19](#)).

⁶¹ Žr. Procedūrų reglamento ([OL L 248, 2015 9 24, p. 19](#)) 13 straipsnio 1 ir 2 dalis.

⁶² 2008 m. vasario 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 38 punktas; 1991 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ir kiti / Prancūzija*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 11–12 punktai.

⁶³ 1973 m. gruodžio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Lorenz GmbH / Vokietijos Federacinė Respublika ir kiti*, C-120/73, ECLI:EU:C:1973:152, 8 punktas; 1991 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ir kiti / Prancūzija*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 11 punktas; 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 39 punktas.

sprendimo dėl tos pačios priemonės arba iki tokio sprendimo priėmimo, taip pat tais atvejais, kai suderinama pagalba suteikiama pažeidžiant neveikimo pareigą⁶⁴.

4.1. Nacionalinių teismų kompetencijos taikant valstybės pagalbos taisykles atribojimas

- (43) Nacionaliniai teismai turi įgaliojimus aiškinti ir taikyti SESV 107 straipsnio 1 dalį ir 108 straipsnio 3 dalį. Visų pirma, nesant Komisijos sprendimo dėl tos pačios priemonės⁶⁵, nacionaliniai teismai, naudodamiesi savo kompetencija įvertinti valstybės pagalbos buvimą, yra saistomi tik objektyvios valstybės pagalbos sampratos.
- (44) Komisija taip pat vertina valstybės pagalbos buvimą ir tai paprastai yra pirmasis žingsnis prieš vertinant jos suderinamumą. Todėl, kaip paaiškinta 4.1.1–4.1.3 skirsniuose, pastariesiems gali turėti įtakos bet kokia Komisijos procedūra, vykstanti iki bylos nagrinėjimo nacionaliniuose teismuose arba po jo⁶⁶.

4.1.1. Veiksmai Komisijai priėmus sprendimą

- (45) Nacionalinių teismų kompetencija dėl sprendimų yra ribota ir jie turi laikytis juose pateikto įvertinimo dėl valstybės pagalbos buvimo. Nacionaliniai teismai taip pat nėra kompetentingi pripažinti Komisijos sprendimus negaliojančiais⁶⁷. Ši kompetencija suteikiama tik Sąjungos teismams pagal SESV 263 straipsnį⁶⁸.
- (46) Jei nacionaliniam teismui kyla abejonių dėl Komisijos sprendimo aiškinimo ar pagrįstumo, tas teismas gali paprašyti Komisijos paaiškinimo (žr. 5.1 skirsnį) arba, atsižvelgiant į aplinkybes, gali arba turi⁶⁹ pateikti klausimą Teisingumo Teismui dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pagal SESV 267 straipsnį⁷⁰.

⁶⁴ Dėl nacionalinių teismų vaidmens užtikrinant valstybės pagalbos viešąjį vykdymą žr. Komisijos komunikatą „Komisijos pranešimas dėl neteisėtos ir nesuderinamos valstybės pagalbos susigrąžinimo“ ([OL C 247, 2019 7 23, p. 1](#)).

⁶⁵ Taip pat žr. 2019 m. birželio 20 d. Bendrojo Teismo sprendimo *A&O hostel ir hotel Berlin / Komisija*, T-578/17, ECLI:EU:T:2019:437, 72 punktą.

⁶⁶ 2020 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CSTP Azienda della Mobilità / Komisija*, C-587/18 P, ECLI: EU:C:2020:150, 92–93 punktai; 2020 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Buonotourist / Komisija*, C-586/18 P, ECLI:EU:C:2020:152, 96 punktas.

⁶⁷ 1987 m. spalio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Foto-Frost / Hauptzollamt Lübeck-Ost*, C-314/85, ECLI:EU:C:1987:452, 20 punktas.

⁶⁸ 1991 m. vasario 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Zuckerfabrik Süderdithmarschen ir Zuckerfabrik Soest / Hauptzollamt Itzehoe ir Hauptzollamt Paderborn*, C-143/88 ir C-92/89, ECLI:EU:C:1991:65, 23 punktas; 1995 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ir kiti (I) / Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, C-465/93, ECLI:EU:C:1995:369, 51 punktas; 2007 m. liepos 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Lucchini*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, 53 punktas.

⁶⁹ Remiantis SESV sutarties 267 straipsniu, nacionalinis teismas, kurio sprendimui netaikoma tolesnė teisminė peržiūra, tam tikromis aplinkybėmis privalo Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Jeigu Europos Sąjungos teisės aiškinimą galima aiškiai nustatyti iš nusistovėjusios teismų praktikos arba dėl jo negali kilti jokių pagrįstų abejonių, teismas, kurio sprendimai negali būti toliau skundžiami pagal nacionalinę teisę, neprivalo prašyti Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą, nors tą daryti jam nedraudžiama. Žr. 1982 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimo *CILFIT / Ministero della Sanità*, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335, 14–20 punktus; 2008 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Unión General de Trabajadores de La Rioja*, C-428/06–C-434/06, ECLI:ES:C:2008:488, 42 ir 43 punktus; 2016 m. liepos 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Association France Nature Environnement*, C-379/15, ECLI:EU:C:2016:603, 47–50 punktus; 2016 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *PGE*, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686,

4.1.2. Veiksmai Komisijai priėmus sprendimus pripažinti pagalbą suderinama

- (47) Galutinis Komisijos sprendimas, kuriuo pripažįstamas neteisėtos pagalbos suderinamumas po to, kai ji suteikta, neturi pagalbos įgyvendinimo priemonių, kurios buvo priimtos nesilaikant SESV numatytos neveikimo pareigos, *ex post facto* įteisinimo galios.
- (48) Šiomis aplinkybėmis nacionaliniai teismai turi sudaryti galimybes asmenims tikėtis, kad neveikimo pareigos pažeidimo atveju bus imtasi visų reikiamų veiksmų⁷¹. Tokios išvados visų pirma susijusios su veiksmu, kuriais įgyvendinama pagalba, galiojimu ir finansinės paramos, suteiktos nesilaikant neveikimo pareigos, susigrąžinimu pagal jų nacionalinę teisę.
- (49) Iš to išplaukia, kad, kai trečiasis asmuo prašo nacionaliniame teisme pašalinti pranašumus, susijusius su ankstyvu pagalbos įgyvendinimu, teismas turėtų tenkinti ieškinį, net jeigu Komisija jau pripažino atitinkamą pagalbą suderinama. Bet koks kitoks aiškinimas leistų valstybėms narėms nepaisyti SESV nuostatų ir todėl sumažintų jų veiksmingumą⁷².

4.1.3. Veiksmai Komisijai priėmus sprendimą pradėti procedūrą

- (50) Padėtis yra kitokia, kai Komisija pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį tik pradėjo tyrimo procedūrą dėl pagalbos priemonės, apskųstos nacionaliniame teisme. Sprendime pradėti procedūrą Komisija iš esmės pareiškia abejones dėl pagalbos priemonės suderinamumo su vidaus rinka. Nors šios abejonės dažniausiai yra susijusios su pagalbos suderinamumu, pagalbos buvimo vertinimas savo pobūdžiu yra preliminarus ir grindžiamas pirminio atitinkamos priemonės nagrinėjimo rezultatais⁷³.
- (51) Pagal ES sutarties 4 straipsnio 3 dalį nacionaliniai teismai turi atsižvelgti į teisinę situaciją, susidariusią dėl vykstančių Komisijos procedūrų, net jei ji yra laikina.
- (52) Tai reiškia, kad, kol vyksta tyrimo procedūra, sprendimas pradėti procedūrą pats savaime sukelia teises pasekmes, į kurias turi atsižvelgti nacionaliniai teismai. Priėmus sprendimą pradėti procedūrą, nacionalinis teismas negali nuspręsti, kad ši

40 punktą, 2018 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija / Prancūzija (išankstinis mokėjimas)*, C-416/17, ECLI:EU:C:2018:811, 108 ir paskesnius punktus.

⁷⁰ 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 50–51 punktai. 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 44 punktas.

⁷¹ 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 30 punktas; 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 89 punktas; 2020 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 23 punktas; 2018 m. gruodžio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Ritinger ir kiti*, C-492/17, ECLI:EU:C:2018:1019, 42 punktas.

⁷² 2019 m. gruodžio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Arriva Italia ir kiti*, C-385/18, ECLI:EU:C:2019:1121, 85 punktas.

⁷³ 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 37–40 punktai.

priemonė nėra pagalba pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, nes priešingu atveju būtų pakenkta SESV 108 straipsnio 3 dalies veiksmingumui⁷⁴.

- (53) Šiuo tikslu nacionaliniai teismai yra atsakingi už nurodymą taikyti priemones, kurios padėtų ištaisyti dėl neteisėto pagalbos įgyvendinimo susidariusią padėtį, kol Komisija priims galutinį sprendimą. Nacionaliniai teismai gali nuspręsti sustabdyti nagrinėjamos priemonės įgyvendinimą ir nurodyti susigrąžinti jau atliktus mokėjimus. Jie taip pat gali nuspręsti nustatyti kitas laikinas apsaugos priemones, kad apsaugotų tiek suinteresuotųjų subjektų interesus, tiek Komisijos sprendimo pradėti procedūrą veiksmingumą⁷⁵.
- (54) Be to, nacionaliniai teismai negali tiesiog sustabdyti bylos nagrinėjimo, kol Komisija priims galutinį sprendimą⁷⁶. Sprendimas sustabdyti bylos nagrinėjimą *de facto* turėtų tokį patį poveikį, kaip ir sprendimas atmesti prašymą taikyti laikinas apsaugos priemones, ir reikštų neteisėto pranašumo išlaikymą laikotarpiu, kuriuo draudžiama įgyvendinti pagalbą.

4.2. Nacionalinių teismų kompetencija

- (55) Kaip nurodyta 11–13 punktuose, nacionaliniai teismai turi nustatyti, ar valstybės pagalba buvo suteikta pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį, neviršydami išimtinės Komisijos kompetencijos įvertinti pagalbos suderinamumą su bet kokia išankstine pagalba ir Komisijos sprendimą dėl tos pačios priemonės.
- (56) Nacionaliniai teismai vertinimą atlieka dviem etapais: pirma, jie vertina priemonės pobūdį siekdami nustatyti, ar ji laikoma valstybės pagalba pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį; antra, jei nacionaliniai teismai nustato, kad priemonė yra valstybės pagalba, jie turi padaryti išvadą, ar priemonei taikoma neveikimo pareiga. Tais atvejais, kai nacionaliniai teismai nustato, kad buvo pažeista neveikimo pareiga, jie turi patvirtinti tinkamas taisomąsias priemones, kad būtų apsaugotos asmenų, kuriuos paveikė toks pažeidimas, teisės.

4.2.1. Pagalbos buvimo vertinimas

- (57) Norint konstatuoti, kad pagalba buvo suteikta neteisėtai, reikia išankstinės išvados, kad valstybės pagalba egzistuoja. Sąjungos teismai yra patvirtinę, kad, kaip ir Komisijos atveju, nacionaliniai teismai turi įgaliojimus aiškinti valstybės pagalbos sąvoką⁷⁷.

⁷⁴ 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 38 punktas.

⁷⁵ 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 41–43 punktai.

⁷⁶ 2010 m. kovo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, 31 ir paskesni punktai; 2014 m. balandžio 4 d. Teisingumo Teismo nutartis *Flughafen Lübeck*, C-27/13, ECLI:EU:C:2014:240, 30 punktas.

⁷⁷ 1977 m. kovo 22 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Steinike & Weinlig*, C-78/76, ECLI:EU:C:1977:52, 14 punktas; 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 49 punktas; 1991 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ir kiti / Prancūzija*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 10 punktas; 2007 m. liepos 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Lucchini*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, 50 punktas; 2006 m.

- (58) Norint įsitikinti, ar yra valstybės pagalba, dažnai reikia įvertinti keletą sudėtingų klausimų (žr. 14 punktą). Savo pranešime dėl valstybės pagalbos sąvokos, kaip nurodyta SESV 107 straipsnio 1 dalyje⁷⁸, Komisija paskelbė išsamias gaires, kaip teikti pagalbą nacionaliniams teismams.
- (59) Kilus abejonių dėl valstybės pagalbos elementų, nacionaliniai teismai gali paprašyti Komisijos pateikti savo nuomonę (žr. 5.1.1.2 skirsnį). Nacionaliniai teismai taip pat turi galimybę arba pareigą kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo pagal SESV 267 straipsnį priėmimo.

4.2.2. Vertinimas, ar pažeista neveikimo pareiga

- (60) Vertindami, ar pagalbos priemonei taikoma neveikimo pareiga, nacionaliniai teismai turi apsvarstyti, ar priemonei taikoma viena iš pareigos pranešti išimčių (žr. 1.2 skirsnį). Visų pirma, nacionaliniai teismai vertina, ar atitinkama priemonė atitinka bendrosios išimties reglamente nustatytus kriterijus, ar ji yra esama pagalba.
- (61) Jei pagalbos priemonė atitinka visas kuriame nors bendrosios išimties reglamente nustatytas sąlygas, jai netaikomas išankstinio pranešimo Komisijai reikalavimas ir ji yra suderinama su vidaus rinka.
- (62) Kalbant apie esamą pagalbą, Procedūrų reglamente apibrėžtos aplinkybės, kuriomis pagalba laikoma esama, kad valstybėms narėms ir pagalbos gavėjams būtų užtikrintas teisinis tikrumas⁷⁹. Atsižvelgiant į valstybės pagalbos politikos pokyčius, tam tikros priemonės, kurios nebuvo laikomos nauja pagalba, kai jos buvo įgyvendinamos, nuo to laiko galėjo tapti neteisėtomis. Kai priemonė, kuri yra valstybės pagalba, priskiriama esamos pagalbos kategorijai, valstybė narė apie ją nepraneša, tačiau Komisija ją vis tiek tikrina.

4.2.2.1. Bendrosios išimties reglamentuose nustatytų sąlygų taikymas

- (63) Valstybės narės gali remtis tuo, kad priemonei netaikomas reikalavimas pranešti, jei ji atitinka bendrąsias ir specialiąsias sąlygas, numatytas bendrosios išimties reglamentuose. Tačiau, jei valstybė narė be išankstinio pranešimo Komisijai įgyvendina pagalbos priemonę, kuri neatitinka visų taikytinos bendrosios išimties sąlygų, tos pagalbos įgyvendinimas yra neteisėtas.
- (64) Iš SESV kylanti pareiga pranešti ir neveikimo pareiga yra privalomos ne tik nacionaliniams teismams, bet ir visoms valstybių narių administravimo institucijoms⁸⁰
- (65) Nacionaliniai teismai, vertindami, ar valstybės pagalbos priemonė buvo įgyvendinta teisėtai, turi patikrinti, ar buvo laikomasi bendrosios išimties reglamento sąlygų, kad nustatytų, jog priemonei netaikoma pareiga pranešti. Teisingumo Teismas apibrėžė nacionalinių teismų kompetencijos sritį, kai jie nustato, ar buvo teisingai taikomos

spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 39 punktas.

⁷⁸ [OL C 262, 2016 7 19, p. 1.](#)

⁷⁹ Procedūrų reglamento 21–23 straipsniai.

⁸⁰ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 90–92 punktai.

Bendrojo bendrosios išimties reglamento sąlygos⁸¹, tai yra, kiek nacionaliniai teismai gali aiškinti jo nuostatas.

- (66) Priėmus bendrosios išimties reglamentus, valstybės pagalbos suderinamumo su vidaus rinka vertinimo, kuris lieka išimtinė Komisijos kompetencija, valstybėms narėms perduoti neketinama⁸². Norint įvertinti konkrečios pagalbos priemonės suderinamumą su kriterijais, išskyrus nurodytus atitinkamame bendrosios išimties reglamente, reikėtų atlikti kompleksinį vertinimą, kuris yra išimtinė Komisijos kompetencija⁸³. Tačiau nacionalinių teismų pareiga yra išsiaiškinti, ar nacionalinės valdžios institucijos suteikė pagalbą, kuri visiškai atitinka siaurai aiškinamas taikytino bendrosios išimties reglamento bendrąsias ir specialiąsias sąlygas.
- (67) Kai pagal bendrosios išimties reglamentą suteikta pagalba neatitiko visų taikomų sąlygų, šios pagalbos gavėjas tuo metu negali teisėtai tikėtis, kad pagalbos suteikimas buvo teisėtas⁸⁴. Nacionalinės valdžios institucijos nėra įgaliotos priimti galutinių sprendimų, nustatančių, kad pranešti apie pagalbą neprivaloma⁸⁵.

4.2.2.2. *Esama pagalba*

- (68) Kaip nurodyta 62 punkte, priešingai nei naujos pagalbos atveju, apie esamą pagalbą neprivaloma pranešti. Jei nacionalinis teismas nustato, kad priemonė yra esama pagalba, jis negali jos peržiūrėti. Iš tikrųjų įvertinti, ar esama pagalba vis dar yra suderinama su vidaus rinka, ir pasiūlyti tinkamas priemones, kai schema nebesuderinama, gali tik Komisija. Įgyvendindami valstybės pagalbos taisykles, nacionaliniai teismai apsiriboja vertinimu, ar pagalbos priemonė yra esama pagalba pagal SESV 108 straipsnio 1 dalį.
- (69) Sutartyse nepateikiama jokių rekomendacijų dėl pagalbos priemonės priskyrimo esamai pagalbai. Procedūrų reglamento nuostatose yra apibrėžtos aplinkybės, kuriomis pagalba laikoma esama⁸⁶. Tačiau Procedūrų reglamente nėra jokių nuostatų, susijusių su nacionalinių teismų įgaliojimais ir pareigomis, kurias ir toliau reglamentuoja SESV nuostatos, kaip jas aiškina Teisingumo Teismas⁸⁷.
- (70) Pavyzdžiui, Procedūrų reglamento 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Komisijos įgaliojimams nurodyti susigrąžinti pagalbą taikomas dešimties metų senaties terminas, o

⁸¹ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 101 punktas; 2019 m. liepos 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *BMW/ Komisija*, C-654/17 P, ECLI:EU:C:2019:634, 151 punktas.

⁸² 2019 m. liepos 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *BMW/ Komisija*, C-654/17 P, ECLI:EU:C:2019:634, 132 ir 133 punktai; 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 67 punktas.

⁸³ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 68 punktas.

⁸⁴ 2005 m. gruodžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, 104 punktas; 2015 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *OTP Bank*, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, 77 punktas; 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 104 punktas.

⁸⁵ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 101 punktas; 2019 m. liepos 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *BMW/ Komisija*, C-654/17 P, ECLI:EU:C:2019:634, 151 punktas.

⁸⁶ Procedūrų reglamento 1 straipsnio b punktas ir 17 straipsnio 3 dalis.

⁸⁷ 2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 66 punktas; 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 110 punktas.

šio straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „bet kuri pagalba, kuriai taikomas senaties terminas yra pasibaigęs, yra laikoma esama pagalba“.

- (71) Šiomis aplinkybėmis dešimties metų senaties terminas nenumato bendro principo, pagal kurį pasibaigus šiam laikotarpiui nauja pagalba taptų esama pagalba⁸⁸. Dešimties metų senaties terminas negali būti taikomas nacionalinėms procedūroms net pagal analogiją⁸⁹, nes pagalbos susigrąžinimas vykdomas pagal galiojančių nacionalinės teisės aktų nustatytas taisykles.

4.2.3. Asmenų, susidūrusių su neveikimo pareigos pažeidimu, teisių apsauga

- (72) Siekdami apsaugoti asmenų teises nuo neteisėto valstybės pagalbos teikimo, nacionaliniai teismai, atsižvelgdami į situaciją, gali taikyti įvairių rūšių taisomąsias priemones. Pavyzdžiui, jie gali nuspręsti sustabdyti arba nutraukti priemonės įgyvendinimą (4.2.3.1 skirsnis), nurodyti susigrąžinti jau išmokėtas sumas (4.2.3.2 skirsnis) arba priimti kitokias laikinas priemones, kad kitaip apsaugotų suinteresuotų šalių interesus (4.2.3.3 skirsnis)⁹⁰. Galiausiai jų gali būti paprašyta priimti sprendimą dėl žalos, kurią dėl neteisėto valstybės pagalbos įgyvendinimo patyrė tretieji asmenys, atlyginimo (4.2.3.4 skirsnis). Bet koku atveju nacionaliniai teismai privalo asmenims laiduoti tikrumą, kad pagal jų nacionalinę teisę bus imtasi visų tinkamų veiksmų, kad būtų pašalintos SESV 108 straipsnio 3 dalies pažeidimo pasekmės⁹¹.

4.2.3.1 Laikinas priemonės įgyvendinimo sustabdymas arba nutraukimas

- (73) Jei valstybės institucija dar neįgyvendino valstybės pagalbos priemonės, suteiktos pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalį, nacionaliniai teismai turi užkirsti kelią ją įgyvendinti, laikinai sustabdydami arba nutraukdami jos įgyvendinimą.
- (74) Europos Sąjungos teisė nenumato jokios konkrečios išvados, kurią nacionaliniai teismai privalo padaryti dėl neteisėtą valstybės pagalbą suteikiančio veiksmo pagrįstumo. Joje reikalaujama tik kad jie imtųsi veiksmingų priemonių užkirsti kelią neteisėtos pagalbos išmokėjimui pagalbos gavėjui. Tačiau pagal nacionalinę teisę gali pasitaikyti atvejų, kai neteisėtą priemonės įgyvendinimą galima sustabdyti panaikinant aktą, kuriuo ji suteikta⁹².
- (75) Atitinkamai nacionaliniai teismai gali pripažinti niekine sutartį, pagal kurią suteikiama pagalba, panaikinti sprendimą dėl pagalbos skyrimo arba sustabdyti jos įgyvendinimą

⁸⁸ 2002 m. balandžio 30 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Gibraltaro Vyriausybė / Komisija*, T-195/01 ir T-207/01, ECLI:EU:T:2002:111, 130 punktas.

⁸⁹ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 108 ir 109 punktai; 2020 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Nelson Antunes da Cunha*, C-627/18, ECLI:EU:C:2020:321, 33 punktas.

⁹⁰ 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 43 punktas; 2016 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Hansestadt Lübeck*, C-524/14 P, ECLI:EU:C:2016:971, 29 punktas.

⁹¹ 2020 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Vodafone Magyarország*, C-75/18, ECLI:EU:C:2020:139, 23 punktas; 2019 m. gruodžio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Arriva Italia ir kiti*, C-385/18, ECLI:EU:C:2019:1121, 84 punktas.

⁹² 2011 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 44–47 punktai.

(pavyzdžiui, tais atvejais, kai pagalba suteikiama kaip galimybė naudotis įrenginiu ar paslauga).

- (76) Kai pagalba teikiama dalimis, nacionaliniai teismai turėtų nurodyti sustabdyti būsimus mokėjimus.

4.2.3.2 Pagalbos susigrąžinimas

- (77) Kai neteisėta pagalba pagalbos gavėjui jau buvo išmokėta, nacionaliniai teismai iš esmės turi priimti sprendimą neteisėtai suteiktą sumą susigrąžinti, jei nėra Komisijos sprendimo, kuriuo pagalba pripažinta suderinama⁹³. Pagalbos panaikinimas ją susigrąžinant yra logiška jos neteisėtumo pasekmė⁹⁴.
- (78) Norėdami atkurti padėtį, buvusią iki pagalbos suteikimo, nacionaliniai teismai turi visiškai panaikinti neteisėtai suteiktą naudos gavėjui pranašumą. Toks pranašumas apima pagalbą (toliau – pagalbos pagrindinė suma) ir tai, kad ji nemoka palūkanų, kurias įmonė būtų mokėjusi, jei ji neteisėtumo laikotarpiu būtų turėjusi skolintis pagalbos sumą rinkoje, todėl tuo laikotarpiu pagerėjo jos konkurencinė padėtis (toliau – palūkanos dėl neteisėtumo)⁹⁵. Todėl nacionaliniai teismai turi nurodyti susigrąžinti pagalbos pagrindinę sumą ir palūkanas dėl neteisėtumo.
- (79) Jei nacionaliniame teisme ir Komisijoje vyksta lygiagrečios procedūros ir jei Komisija pripažįsta pagalbą nesuderinamą, nacionalinis teismas turėtų vykdyti Komisijos sprendimą pagal jo nuostatas⁹⁶.
- (80) Jei Komisija pripažįsta pagalbą suderinamą, pagal Europos Sąjungos teisę reikalaujama, kad valstybės narės susigrąžintų palūkanas dėl neteisėtumo už neteisėtumo laikotarpį⁹⁷, skaičiuojamą nuo pagalbos išmokėjimo iki pagalbos pripažinimo suderinama. Komisijos sprendimas neturi įgyvendinimo priemonių, kurių buvo imtasi pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalį, retrospektyvaus įteisinimo galios⁹⁸.

⁹³ 2005 m. liepos 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Xunta de Galicia*, C-71/04, ECLI:EU:C:2005:493, 49 punktas; 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:ES:C:1996:285, 40 ir 68 punktai; 1991 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ir kiti / Prancūzija*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 12 punktas; 2011 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 43 punktas.

⁹⁴ 2016 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Aer Lingus*, C-164/15 P ir C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, 116 punktas; 2015 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *OTP Bank*, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, 70 punktas; 2011 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 33 punktas.

⁹⁵ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 132 punktas; 2011 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 39 punktas.

⁹⁶ Šiuo klausimu žr. Komisijos komunikatą „Komisijos pranešimas dėl neteisėtos ir nesuderinamos valstybės pagalbos susigrąžinimo“ ([OL C 247, 2019 7 23, p. 1](#)).

⁹⁷ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 134 punktas.

⁹⁸ 2008 m. vasario 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 40 punktas; 2015 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *OTP Bank*, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, 76 punktas; 2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 59 punktas.

- (81) Jei panaikinamas Komisijos sprendimas, kuriuo priemonė pripažįstama suderinama, negali būti laikoma, kad Komisija patvirtino šią priemonę. Jei priemonė yra valstybės pagalba, jos įgyvendinimas laikomas neteisėtu⁹⁹. Be to, kai pareikštas ieškinys dėl panaikinimo, gavėjas neturi teisės remtis teisėtais lūkesčiais, kad pagalba buvo teisėta¹⁰⁰.
- (82) Skaičiuojant palūkanas dėl neteisėtumo, nei Procedūrų reglamento 16 straipsnio 2 dalis, nei Komisijos reglamento (EB) Nr. 794/2004¹⁰¹ 9 ir 11 straipsniai netaikomi tais atvejais, kai valstybė narė susigrąžina neteisėtą pagalbą nesant Komisijos sprendimo dėl išieškojimo. Todėl tokiais atvejais atitinkamos valstybės narės valdžios institucijos turi apskaičiuoti palūkanas dėl neteisėtumo pagal taikytinas nacionalinės teisės taisykles, jei tenkinamos dvi sąlygos. Pirma, šios taisyklės turi atitikti lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus (žr. 2.2 skirsnį); antra, neteisėtos palūkanos turi būti apskaičiuojamos pagal normą, lygiavertę tai, kuri būtų buvusi taikoma, jei pagalbos gavėjas per tą laikotarpį būtų turėjęs skolintis ginčijamos pagalbos sumą rinkoje¹⁰².
- (83) Kalbant apie senaties terminą, taikytą nacionalinio teismo įgaliojimams nurodyti susigrąžinti pagalbą, Sąjungos teismai nusprendė, kad Procedūrų reglamente numatytas dešimties metų senaties terminas taikomas tik Komisijai¹⁰³. Jei nacionalinėse procedūrose numatytas ilgesnis senaties terminas, nacionalinis teisėjas turi nurodyti susigrąžinti pagalbą, suteiktą pažeidžiant neveikimo pareigą, net pasibaigus Komisijos numatytam senaties terminui. Trumpesni nei 10 metų nacionaliniai senaties terminai taip pat yra privalomi nacionaliniams teismams, nebent yra priimtas Komisijos sprendimas dėl pagalbos susigrąžinimo¹⁰⁴. Kai Komisija priima sprendimą dėl susigrąžinimo, valstybės narės negali pateisinti to sprendimo nevykdymo remdamosi nacionalinės teisės reikalavimais, pavyzdžiui, nacionaliniais senaties terminais¹⁰⁵.

4.2.3.3. Laikinosios apsaugos priemonės

- (84) Pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį nacionaliniai teismai turi taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kai jos yra reikalingos, norint apsaugoti asmenų teises ir SESV 108 straipsnio 3 dalies tiesioginį taikymą¹⁰⁶. Nacionaliniai teismai priima šias

⁹⁹2008 m. vasario 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 63 punktas.

¹⁰⁰2008 m. vasario 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 68 punktas.

¹⁰¹2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 794/2004, įgyvendinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 659/1999, nustatantį išsamias EB sutarties 93 straipsnio taikymo taisykles ([OL L 140, 2004 4 30, p. 1](#)).

¹⁰²2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 141 punktas.

¹⁰³2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 61 punktas.

¹⁰⁴2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 71–75 punktai.

¹⁰⁵1997 m. kovo 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Land Rheinland-Pfalz / Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, 34–37 punktai; 2012 m. kovo 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Italija*, C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182, 35 punktas; 2020 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Nelson Antunes da Cunha*, C-627/18, ECLI:EU:C:2020:321, 60 punktas.

¹⁰⁶1991 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ir kiti / Prancūzija*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 12 punktas; 2016 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Hansestadt Lübeck*, C-524/14 P, ECLI:EU:C:2016:971, 29 punktas; 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 52 punktas;

priemonės, kuriomis siekiama laikinai pašalinti antikonkurencinį pagalbos poveikį¹⁰⁷, pagal savo nacionalinę teisę, jei tenkinamos lygiavertiškumo ir veiksmingumo sąlygos (2.2 skirsnis).

- (85) Nacionaliniai teismai gali nuspręsti taikyti laikinas apsaugos priemones, jei neteisėta pagalba jau buvo išmokėta¹⁰⁸ arba ją ketinama mokėti. Pirmuoju atveju nacionaliniai teismai gali nurodyti grąžinti pagalbą su neteisėtomis palūkanomis arba laikinai pervesti pagalbą, įskaitant palūkanas už laikotarpį nuo pagalbos įgyvendinimo iki jos perdavimo, į blokuotą sąskaitą. Šios galimybės užtikrina, kad pagalbos gavėjas neturės su neteisėta pagalba susijusio pranašumo. Esant rizikai, kad pagalba bus neišvengiamai išmokėta, teismas gali priimti laikiną nutartį, kuria neleidžiama išmokėti, kaip įtariama, neteisėtos pagalbos, kol byla bus išspręsta iš esmės¹⁰⁹.
- (86) Analogiškai, kai nacionalinis teismas, prieš priimdamas galutinę nutartį, nori sulaukti Komisijos atliekamo suderinamumo vertinimo rezultatų, jis gali priimti atitinkamas laikinas apsaugos priemones. Dėl Komisijos atliekamo tyrimo nacionalinis teismas neatleidžiamas nuo pareigos užtikrinti asmenų teisių apsaugą pagal 108 straipsnio 3 dalį¹¹⁰.
- (87) Nacionaliniai teismai privalo patvirtinti laikinas apsaugos priemones, jei tenkinamos tam tikros sąlygos: i) nėra jokių abejonių dėl valstybės pagalbos buvimo; ii) pagalba bus arba yra įgyvendinta ir iii) nenustatyta jokių išimtinių aplinkybių, dėl kurių pagalbos susigrąžinimas būtų netinkamas¹¹¹.

4.2.3.4 Ieškinys dėl žalos atlyginimo

- (88) Pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį nacionaliniai teismai taip pat gali nagrinėti reikalavimus atlyginti žalą, kuri padaryta tretiesiems asmenims dėl neteisėtos valstybės pagalbos. Jei tokie reikalavimai patenkinami, ieškovams skiriama tiesioginė finansinė patirtų nuostolių kompensacija.

2006 m. spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 46 punktas.

¹⁰⁷ 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 52 punktas; 2006 m. spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 46 punktas.

¹⁰⁸ Vykdyto užtikrinimo tyrime buvo nurodyta įdomi Prancūzijos teismo nutartis po neigiamo Komisijos sprendimo: siekdamas kompensuoti automatinio sustabdymo poveikį dėl apeliacinio skundo dėl nurodymo susigrąžinti pagalbą, nacionalinis teismas įpareigojo pagalbos gavėją sumokėti mokėtinas sumas į blokuotą sąskaitą. Tai darydamas, teismas pasinaudojo Prancūzijos teisės nuostata, pagal kurią laikinasis mokėjimas galimas tais atvejais, kai negalima rimtai kvestionuoti pareigos mokėti. Žr. *Annex 3: Country reports of the 'Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)'*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, p. 156, bylos santrauka FR8: *Cour administrative d'appel de Bordeaux*, 2015 m. gruodžio 10 d., paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

¹⁰⁹ 2016 m. spalio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas *DEI ir Komisija / Alouminion tis Ellados*, C-590/14 P, ECLI:EU:C:2016:797, 101 punktas.

¹¹⁰ Nacionaliniai teismai taip pat gali nuspręsti taikyti laikinas apsaugos priemones, kol bus pateikta Komisijos nuomonė ar informacija arba bus priimtas aukštesnio nacionalinio teismo ar Sąjungos teismų sprendimas.

¹¹¹ 2010 m. kovo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, 36 punktas; 2015 m. kovo 3 d. Bendrojo Teismo nutartis *Gemeente Nijmegen / Komisija*, T-251/13, ECLI:EU:T:2015:142, 45 punktas.

- (89) Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad nukentėjusieji tretieji asmenys gali pareikšti tokius ieškinius dėl žalos atlyginimo nacionaliniuose teismuose pagal nacionalinę teisę¹¹², o tokie ieškiniai turėtų atitikti lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus (žr. 2.2 skirsnį). Todėl teisiniai pagrindai, kuriais ieškovai rėmėsi praityje, valstybėse narėse gerokai skiriasi.
- (90) Nepaisant galimybės reikalauti žalos atlyginimo pagal nacionalinę teisę, neveikimo pareigos pažeidimas iš esmės gali būti pagrindas pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo, remiantis Teisingumo Teismo praktika¹¹³ bylose *Francovich*¹¹⁴ ir *Brasserie du Pêcheur*¹¹⁵. Ši teismų praktika patvirtina, kad valstybės narės turi atlyginti nuostolius ir žalą, padarytą fiziniams asmenims dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimų, už kuriuos yra atsakinga valstybė¹¹⁶. Tokia atsakomybė atsiranda, kai: i) pažeista teisės norma siekiama suteikti fiziniams asmenims teisių, ii) pažeidimas yra pakankamai sunkus ir iii) yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp valstybės narės pareigos pažeidimo ir nukentėjusių asmenų patirtos žalos¹¹⁷.
- (91) Pirmieji du reikalavimai paprastai tenkinami pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį. Teisingumo Teismas savo sprendimuose yra patvirtinęs asmenų teisių buvimą pagal šį straipsnį ir išaiškinęs, kad šių asmenų teisių apsauga yra svarbi nacionalinių teismų pareiga¹¹⁸.
- (92) Analogiškai, kadangi valstybių narių valdžios institucijos iš esmės privalo pranešti apie valstybės pagalbos priemones dar iki jų įgyvendinimo, SESV 108 straipsnio 3 dalies pažeidimo daugeliu atvejų pakaks, kad būtų nustatytas sunkus pažeidimas pagal Sąjungos teismų praktiką. Teikdamos valstybės pagalbą, valstybių narių valdžios institucijos paprastai negali teigti, kad jos nežinojo apie neveikimo pareigą, nes yra pakankamai teismų praktikos ir Komisijos rekomendacijų dėl Sutarties 107 straipsnio

¹¹²2008 m. vasario 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 55 punktas; 2006 m. spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 56 punktas; 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 75 punktas; 2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 56 punktas.

¹¹³2006 m. birželio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Traghetti del Mediterraneo*, C-173/03, ECLI:EU:C:2006:391, 41 punktas.

¹¹⁴ 1991 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Francovich ir Bonifaci / Italija*, C-6/90 ir C-9/90, ECLI:EU:C:1991:428.

¹¹⁵ 1996 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Brasserie du pêcheur / Bundesrepublik Deutschland ir The Queen / Secretary of State for Transport, ex parte Factortame ir kiti*, C-46/93 ir C-48/93, ECLI:EU:C:1991:428, 51 punktas.

¹¹⁶ 1991 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Francovich ir Bonifaci / Italija*, C-6/90 ir C-9/90, ECLI:EU:C:1991:428, 31–37 punktai; 1996 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Brasserie du pêcheur / Bundesrepublik Deutschland ir The Queen / Secretary of State for Transport, ex parte Factortame ir kiti*, C-46/93 ir C-48/93, ECLI:EU:C:1991:428, 31 punktas.

¹¹⁷2006 m. birželio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Traghetti del Mediterraneo*, C-173/03, ECLI:EU:C:2006:391, 45 punktas.

¹¹⁸1991 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ir kiti / Prancūzija*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 12–14 punktai. 2003 m. spalio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *van Calster ir Cleeren*, C-261/01 ir C-262/01, ECLI:EU:C:2003:571, 53 punktas; 2008 m. vasario 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 38 punktas.

1 dalies ir 108 straipsnio 3 dalies taikymo. Kilus abejonių ir siekiant teisinio tikrumo, valstybės narės visada gali pranešti Komisijai apie priemonę¹¹⁹.

- (93) Trečiasis reikalavimas – tai, kad Europos Sąjungos teisės pažeidimas turėjo sukelti realią ir tikrą finansinę žalą ieškovui, – gali būti tenkinamas įvairiais būdais. Vykdyto užtikrinimo tyrime pažymėta, kad nacionaliniai teismai retai skyrė žalos atlyginimą, o pagrindinis jiems kilęs sunkumas buvo priežastinio ryšio tarp žalos ir neteisėtos pagalbos nustatymas¹²⁰.
- (94) Ieškovai dažnai teigs, kad pagalba buvo tiesioginė pelno praradimo priežastis. Nagrinėdami tokius reikalavimus, nacionaliniai teismai turėtų atsižvelgti į šias aplinkybes:
- (a) atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisėje įtvirtintus lygiavertiškumo ir veiksmingumo reikalavimus, nacionalinėse taisyklėse negali būti nustatytas valstybės narės atsakomybės už prarastą pelną panaikinimas¹²¹. Jeigu nacionalinėje teisėje toks atsakomybės panaikinimas nustatytas, nacionalinis teismas, nagrinėdamas reikalavimus atlyginti žalą dėl SESV 108 straipsnio 3 dalies pažeidimo, turėtų netaikyti tokios nuostatos;
 - (b) faktinę prarasto pelno sumą bus lengviau nustatyti, kai neteisėtai suteikta pagalba leido pagalbos gavėjui laimėti konkursą dėl sutarties arba pasinaudoti konkrečia verslo galimybe ieškovo atžvilgiu, o pagalbos gavėjas jau pasinaudojo pastarąja;
 - (c) tais atvejais, kai dėl suteiktos pagalbos buvo prarasta tik dalis rinkos, reikalingas sudėtingesnis žalos dydžio nustatymas. Nagrinėjant tokius atvejus viena iš galimybių galėtų būti ieškovo faktinės pajamų padėties (pagal pelno ir nuostolių ataskaitą) palyginimas su hipotetine pajamų situacija, kuri būtų susiklosčiusi, jei pagalba nebūtų buvusi suteikta¹²²;

¹¹⁹ Tačiau kai kuriais atvejais Sąjungos teismai laikėsi nuomonės, kad, norėdami nustatyti, ar paprasčiausias valstybės narės Europos Sąjungos teisės pažeidimas yra pakankamai sunkus pažeidimas, nacionaliniai teismai turi atsižvelgti į keletą veiksnių, pavyzdžiui, atitinkamo pažeidimo pateisinamumą ar aplinkybę, kad prisidėti prie šio pažeidimo galėjo Sąjungos institucijos pozicija. Šiuo klausimu žr. 2007 m. sausio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Robins ir kiti*, C-278/05, ECLI:EU:C:2007:56, 71 punktą; 2000 m. liepos 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Haim*, C-424/97, ECLI:EU:C:2000:357, 38 punktą; 1996 m. gegužės 23 d. Teisingumo Teismo sprendimo *The Queen / Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Hedley Lomas (Airija)*, C-5/94, ECLI:EU:C:1996:205, 28 punktą.

¹²⁰ Tačiau kai kuriose bylose nacionaliniai teismai pripažino valstybės atsakomybės principą. Šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 12 d. Marselio administracinio apeliacinio teismo sprendimą *CTC / Corsica Ferries France; Rapport d'expertise, CTC / Corsica Ferries France*, 2019 m. vasario 28 d., N/REF: 500060, *Annex 3: Country reports of the 'Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)'*, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2019, p. 152, paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

¹²¹ 1996 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Brasserie du pêcheur / Bundesrepublik Deutschland ir The Queen / Secretary of State for Transport, ex parte Factortame ir kiti*, C-46/93 ir C-48/93, ECLI:EU:C:1996:428, 87 ir 90 punktai.

¹²² Vykdyto užtikrinimo tyrime buvo nurodytas įdomus atvejis, kai, Komisijai priėmus sprendimą, kuriuo nurodoma susigrąžinti nesuderinamą pagalbą, Prancūzijos administracinis teismas nusprendė priteisti žalą už prarastą rinkos dalį pagrindiniam pagalbos gavėjo konkurentui. Apeliacinės instancijos teismas iš dalies panaikino ankstesnį teismo sprendimą dėl žalos apskaičiavimo ir paskyrė nepriklausomą ekspertą tiksliai kompensacijos sumai apskaičiuoti. Ekspertas įvertino klientų, kurie buvo ieškovo klientai, tačiau dėl

- (d) Gali būti aplinkybių, kai ieškovo patirta žala yra didesnė nei prarastas pelnas. Tai galėtų būti atvejis, kai ieškovas dėl neteisėtos pagalbos yra priverstas pasitraukti iš verslo.
- (95) Nacionalinės procesinės taisyklės kartais leidžia nacionaliniam teismui remtis eksperto vertinimu arba pagrįstais įverčiais siekiant nustatyti faktinį atlygintinos žalos dydį. Tokiu atveju ir jeigu yra laikomasi veiksmingumo principo¹²³, tokiais įverčiais taip pat galima remtis nagrinėjant reikalavimus atlyginti žalą, kylančius pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį.
- (96) Galimybė reikalauti atlyginti žalą iš esmės yra nepriklausoma nuo jokio tuo pat metu Komisijos atliekamo tyrimo, susijusio su ta pačia pagalbos priemone. Dėl Komisijos atliekamo tyrimo nacionaliniai teismai neatleidžiami nuo pareigos užtikrinti asmenų teisių apsaugą pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį¹²⁴. Kadangi ieškovai gali įrodyti, kad jie patyrė nuostolių dėl išankstinio pagalbos įgyvendinimo ir konkrečiau – dėl pagalbos gavėjo neteisėto laiko pranašumo, sėkmingi reikalavimai atlyginti žalą taip pat nėra atmetami tais atvejais, kai nacionalinio teismo sprendimo priėmimo momentu Komisija jau yra pripažinusi pagalbą suderinama¹²⁵.
- (97) Kai kuriais atvejais Komisija yra nusprendusi, kad pagal nacionalinę teisę priteistas žalos atlyginimas yra neteisėta pagalba¹²⁶. Teisingumo Teismas priminė, kad valstybės pagalba savo teisiniu pobūdžiu iš esmės skiriasi nuo žalos atlyginimo, kurį nacionalinės valdžios institucijos gali būti įpareigos sumokėti asmenims, kad būtų atlyginta jų padaryta žala¹²⁷. Tačiau sprendami dėl išlaidų, patirtų tiesiogiai dėl neteisėtos pagalbos, atlyginimo tretiesiems asmenims, nacionaliniai teismai turi būti atsargūs ir nepriimti sprendimų, kuriais tik būtų padidintas pagalbos gavėjų ratas¹²⁸.
- (98) Keletu kitų atvejų neteisėtos pagalbos gavėjai bandė reikalauti iš valstybės atlyginti žalą, kai jiems buvo liepta grąžinti pagalbą. Paprastai šie pagalbos gavėjai pateikia

nesuderinamos pagalbos tapo pagalbos gavėjo klientais, skaičių ir nustatė vėliau prarastų pajamų sumos dydį. Toks dydžio nustatymas dažnai yra sudėtingas ir priklausys nuo rinkos ypatybių ir konkurentų skaičiaus. Žr. *Annex 3: Country reports of the 'Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)'*, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2019, p. 152, bylos santrauka FR6: *Tribunal administratif de Bastia*, 2017 m. vasario 23 d., paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>. Taip pat žr. 2018 m. vasario 12 d. Marselio apeliacinio teismo sprendimą *CTC / Corsica Ferries France*; *Rapport d'expertise, CTC / Corsica Ferries France*, 2019 m. vasario 28 d., N/REF: 500060.

¹²³ Žr. 2.2 skirsnį.

¹²⁴ 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 44 punktas; 2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 57–58 punktai.

¹²⁵ 2008 m. vasario 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CELF ir Ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 53–55 punktai; 2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 60 punktas.

¹²⁶ 2015 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas (ES) 2015/1470 dėl valstybės pagalbos SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), kurią įgyvendino Rumunija – 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo teismo sprendimas *Micula prieš Rumuniją* ([OL L 232, 2015 9 4, p. 43](#)).

¹²⁷ 1988 m. rugsėjo 27 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Asteris ir kiti / Graikija ir EEB*, C-106–120/87, ECLI:EU:C:1988:457, 23 punktas; 2016 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Aer Lingus*, C-164/15 P ir C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, 72 punktas.

¹²⁸ 2006 m. spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 57 punktas.

argumentus dėl įtariamo jų teisėtų lūkesčių pažeidimo. Nepaisant to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad neteisėtai suteikta priemonė negalėjo sukelti teisėtų lūkesčių pagalbos gavėjui, o šis turėtų gebėti nustatyti, ar buvo laikomasi teisingos pagalbos suteikimo procedūros¹²⁹.

- (99) Ieškiniai dėl žalos atlyginimo paprastai reiškiami valstybės pagalbą suteikusiai valdžios institucijai. Sprendime *SFEI* Teisingumo Teismas konkrečiai nagrinėjo klausimą, ar pagal Europos Sąjungos teisę pagalbos gavėjui gali būti reikiami tiesioginiai ieškiniai dėl žalos atlyginimo, ir padarė išvadą, jog dėl to, kad SESV 108 straipsnio 3 dalyje pagalbos gavėjui nenustatomos jokios tiesioginės pareigos, to straipsnio pažeidimas nėra pakankamas pagrindas gavėją patraukti atsakomybėn¹³⁰. Tai nepažeidžia galimybės pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo gavėjui pagal nacionalinę teisę, pavyzdžiui, remiantis nacionalinėmis nuostatomis, reglamentuojančiomis nesutartinę atsakomybę¹³¹.

5. KOMISIJOS IR NACIONALINIŲ TEISMŲ BENDRADARBIAVIMAS

- (100) Pagal ES sutarties 4 straipsnio 3 dalį Komisija turi padėti nacionaliniams teismams atlikti jų svarbų vaidmenį užtikrinant valstybės pagalbos taisyklių vykdymą. Kita vertus, nacionaliniai teismai gali prašyti Komisijos pagalbos, kai šias taisykles jie taiko nagrinėjamoje byloje. Glaudus valstybių narių teismų ir Komisijos bendradarbiavimas prisideda prie didesnio nuoseklumo¹³² ir veiksmingumo taikant valstybės pagalbos taisykles visoje Europos Sąjungoje.

5.1. Komisijos pagalba nacionaliniams teismams

- (101) Teikdama paramą nacionaliniams teismams, Komisija privalo atsižvelgti į savo pareigą saugoti profesinę paslaptį ir užtikrinti savo veikimo bei nepriklausomumo apsaugą¹³³. Komisija, vykdydama savo pareigą pagal ES sutarties 4 straipsnio 3 dalį nacionalinių teismų atžvilgiu, privalo išlikti nešališka ir objektyvi. Komisija gali prašyti nacionalinių teismų perduoti informaciją, reikalingą prašomai pagalbai suteikti. Padėdama nacionaliniams teismams, Komisija tai darys ne šalių privačiais interesais. Komisijos indėlis iš tikrųjų yra jos pareigos užtikrinti tinkamą valstybės pagalbos taisyklių

¹²⁹ 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 98–104 punktai; 2005 m. gruodžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, 104 punktas; 2015 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *OTP Bank*, C-672/13, ECLI:EU:C:2015:185, 77 punktas.

¹³⁰ 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 72–74 punktas.

¹³¹ 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 75 punktas. Įstatymų kolizijos atvejais taikytina teisė nustatoma 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės (Roma II) ([OL L 199, 2007 7 31, p. 40](#)).

¹³² Procedūrų reglamento ([OL L 248, 2015 9 24, p. 12](#)) 37 konstatuojamoji dalis.

¹³³ 1990 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo nutartis *Zwartveld ir kiti*, C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:440, 10 ir 11 punktai; 1996 m. rugsėjo 18 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Postbank / Komisija*, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 93 punktas.

įgyvendinimą ir ginti viešąjį interesą dalis¹³⁴. Todėl Komisija nenagrinės nė vienos šalies, dalyvaujančios nacionalinėje byloje, kreipimosi.

- (102) Pagal Procedūrų reglamento 29 straipsnį nacionaliniams teismams siūloma parama nepažeidžia nacionalinių teismų galimybės ar pareigos¹³⁵ kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo dėl Europos Sąjungos teisės aiškinimo ar galiojimo pagal SESV 267 straipsnį priėmimo¹³⁶.

5.1.1. Bendradarbiavimo būdai

- (103) Procedūrų reglamento 29 straipsnyje kodifikuoti trys Komisijos ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo būdai. Šie bendradarbiavimo būdai išsamiai paaiškinti šio pranešimo 5.1.1.1, 5.1.1.2 ir 5.1.1.3 skirsniuose.

5.1.1.1. Informacijos perdavimas nacionaliniams teismams

- (104) Pagal Procedūrų reglamento 29 straipsnį nacionaliniai teismai gali prašyti Komisijos perduoti jiems jos turimą informaciją¹³⁷.
- (105) Nacionaliniai teismai gali paprašyti Komisijos pateikti jiems informaciją apie vykdomas valstybės pagalbos procedūras. Tai apima, pavyzdžiui, informaciją apie tai: i) ar Komisija vykdo valstybės pagalbos priemonės procedūrą; ii) ar valstybė narė tinkamai pranešė apie tam tikrą pagalbos priemonę pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį; iii) ar Komisija pradėjo oficialų tyrimą ir iv) ar Komisija jau priėmė sprendimą¹³⁸.
- (106) Be to, nacionaliniai teismai gali prašyti Komisijos perduoti jos turimus dokumentus. Tai gali būti esamų Komisijos sprendimų kopijos, jeigu šie sprendimai dar nepaskelbti Komisijos svetainėje, faktiniai duomenys, statistiniai duomenys, rinkos tyrimai ir ekonominės analizės.
- (107) ES sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta lojalaus bendradarbiavimo pareiga reiškia, kad Komisija turi pateikti nacionaliniams teismams bet kokią informaciją, kurios jie gali paprašyti¹³⁹. Tai taip pat apima informaciją, kuriai taikoma tarnybinės paslapties pareiga.

¹³⁴ Procedūrų reglamento ([OL L 248, 2015 9 24, p. 12](#)) 37 konstatuojamoji dalis .

¹³⁵ Žr. 1982 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimo *CILFIT / Ministero della Sanità*, C-283/81, ECLI:EU:C:1982:335, 14–20 punktus; 2008 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Unión General de Trabajadores de La Rioja*, C-428/06–C-434/06, ECLI:ES:C:2008:488, 42 ir 43 punktus; 2016 m. liepos 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Association France Nature Environnement*, C-379/15, ECLI:EU:C:2016:603, 47–50 punktus; 2016 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *PGE*, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, 40 punktą, 2018 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija / Prancūzija (išankstinis mokėjimas)*, C-416/17, ECLI:EU:C:2018:811, 108 ir paskesnius punktus.

¹³⁶ 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 44 punktas; 2016 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *PGE*, C-574/14, ECLI:EU:C:2016:686, 40 punktas.

¹³⁷ Procedūrų reglamento 29 straipsnio 1 dalies pirma dalis.

¹³⁸ Gavęs šią informaciją, nacionalinis teismas gali prašyti reguliariai teikti naujausią informaciją apie esamą padėtį.

¹³⁹ 1996 m. rugsėjo 18 d. Bendrojo Teismo sprendimas, *Postbank / Komisija*, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 64 punktas; 1990 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo nutartis *Zwartveld ir kiti*, C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:315, 16–22 punktai.

- (108) Perduodama informaciją nacionaliniams teismams Komisija turi užtikrinti pagal SESV 339 straipsnį fiziniams ir juridiniams asmenims suteikiamas garantijas¹⁴⁰. Pagal SESV 339 straipsnį Komisijos nariams, pareigūnams ir kitiems tarnautojams draudžiama atskleisti informaciją, kurią jie privalo saugoti kaip tarnybinę paslaptį. Tai gali būti konfidenciali informacija ir verslo paslaptys.
- (109) Ketindama suteikti nacionaliniam teismui informaciją, kuriai taikoma tarnybinės paslapties pareiga, Komisija paprašys nacionalinio teismo patvirtinti, kad jis užtikrins tokios konfidencialios informacijos ir verslo paslaptių apsaugą. Kai nacionalinis teismas suteiks tokią garantiją, Komisija perduos prašomą informaciją ir nurodys, kurioms dalims taikoma tarnybinės paslapties pareiga ir todėl jos negali būti atskleistos. Kita vertus, kai nacionalinis teismas negalės suteikti tokios garantijos, Komisija neperduos prašomos informacijos¹⁴¹.
- (110) Be to, gali būti kitų atvejų, kai Komisija negalės atskleisti informacijos nacionaliniams teismams. Visų pirma, Komisija gali atsisakyti perduoti informaciją valstybės narės teismui, jei toks perdavimas darytų poveikį Europos Sąjungos veikimui ir nepriklausomumui. Taip būtų tuo atveju, kai atskleidus informaciją būtų sukeltas pavojus Komisijai patikėtų užduočių vykdymui¹⁴² (pavyzdžiui, informacija, susijusi su Komisijos vidaus sprendimų priėmimo procesu).
- (111) Siekdama užtikrinti veiksmingą bendradarbiavimą su nacionaliniais teismais, Komisija stengiasi pateikti prašomą informaciją nacionaliniams teismams per vieną mėnesį nuo prašymo dienos. Kai Komisijai reikia prašyti nacionalinių teismų pateikti papildomų paaiškinimų dėl jų pradinių prašymų arba konsultuotis su trečiaisiais asmenimis, kuriems informacijos perdavimas turi tiesioginį poveikį, šis vieno mėnesio terminas pradedamas skaičiuoti iš naujo nuo paaiškinimų gavimo arba konsultacijų pabaigos momento¹⁴³.

5.1.1.2. Nuomonės valstybės pagalbos taisyklių taikymo klausimais perdavimas

- (112) Procedūrų reglamento 29 straipsnyje taip pat numatyta galimybė nacionaliniams teismams prašyti Komisijos pateikti nuomonę valstybės pagalbos taisyklių taikymo klausimais¹⁴⁴.
- (113) Kai nacionaliniai teismai taiko valstybės pagalbos taisykles nagrinėjamoje byloje, jiems privaloma laikytis atitinkamų Europos Sąjungos taisyklių ir Sąjungos teismų praktikos. Nedarant poveikio galutiniam Sutarčių aiškinimui, kurį atlieka Sąjungos teismai,

¹⁴⁰ 1991 m. vasario 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Delimitis / Henninger Bräu*, C-234/89, ECLI:EU:C:1991:91, 53 punktas; 1996 m. rugsėjo 18 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Postbank / Komisija*, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 90 punktas.

¹⁴¹ 1996 m. rugsėjo 18 d. Bendrojo Teismo sprendimas, *Postbank / Komisija*, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 93 punktas; 1990 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo nutartis *Zwartveld ir kiti*, C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:440, 10 ir 11 punktai.

¹⁴² 1990 m. gruodžio 6 d. Teisingumo Teismo nutartis *Zwartveld ir kiti*, C-2/88 Imm., ECLI:EU:C:1990:440, 11 punktas; 2002 m. lapkričio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas *First ir Franex*, C-275/00, ECLI:EU:C:2002:711, 49 punktas; 1996 m. rugsėjo 18 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Postbank / Komisija*, T-353/94, ECLI:EU:T:1996:119, 93 punktas.

¹⁴³ Tai gali būti atvejai, kai, pavyzdžiui, tam tikros rūšies informaciją pateikia privatus asmuo arba kai vienos valstybės narės pateiktos informacijos prašo kitos valstybės narės teismas.

¹⁴⁴ Procedūrų reglamento 29 straipsnio 1 dalies antra dalis.

informacijos apie valstybės pagalbos taisyklių taikymą nacionaliniai teismai gali rasti Komisijos priimtuose sprendimuose bei atitinkamuose Komisijos pranešimuose ir gairėse. Be to, nacionaliniai teismai gali rasti informacijos Komisijos svetainėje paskelbtose ankstesnėse Komisijos nuomonėse ar pastabose, kai nagrinėjami klausimai yra analogiški kitų nacionalinių teismų nagrinėtiems klausimams¹⁴⁵.

- (114) Tačiau gali būti aplinkybių, kai ankstesniuose Komisijos sprendimuose ar nuomonėse bei Komisijos pranešimuose ir gairėse nebus pakankamai informacijos valstybių narių teismams. Vadovaudamasi ES sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu ir atsižvelgdama į lemiamą nacionalinių teismų vaidmenį užtikrinant valstybės pagalbos taisyklių vykdymą, Komisija suteikia valstybių narių teismams galimybę prašyti Komisijos nuomonės atitinkamais klausimais dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo¹⁴⁶.
- (115) Prašymai pateikti Komisijos nuomonę iš esmės gali būti susiję su visais ekonominiais, faktiniais arba teisiniais klausimais, susijusiais su valstybės pagalba, kurie kyla nacionalinėje byloje. Valstybių narių teismai gali, be kita ko, prašyti Komisijos nuomonės dėl to:
- a) ar tam tikra priemonė turi pagalbos elementų pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį ir, jeigu taip, kaip nustatyti pagalbos dydį. Tokie prašymai gali būti susiję su konkrečiu valstybės pagalbos elementu pagal SESV 107 straipsnį (t. y. įmonės sąvoka, atrankiojo pranašumo buvimu, priemonės priskirtinumu valstybei narei ir valstybinių išteklių naudojimu, galimu konkurencijos iškreipimu ir poveikiu prekybai tarp valstybių narių);
 - b) ar tam tikra pagalbos priemonė atitinka bendrosios išimties reglamento reikalavimą taip, kad apie ją nereikia iš anksto pranešti Komisijai ir nėra taikoma SESV 108 straipsnio 3 dalyje numatyta neveikimo pareiga;
 - c) ar individuali pagalba patenka į pagalbos schemą, apie kurią buvo pranešta Komisijai ir kuri Komisijos sprendimu buvo pripažinta suderinama su vidaus rinka, arba kitu pagrindu laikoma esama pagalba, todėl nėra taikoma SESV 108 straipsnio 3 dalyje numatyta neveikimo pareiga;
 - d) ar esama išimtinių aplinkybių¹⁴⁷, kurios galėtų užkirsti kelią nacionaliniam teismui pagal Europos Sąjungos teisę nurodyti grąžinti visą pagalbą;
 - e) kokios yra ieškinių dėl žalos atlyginimo teisinės prielaidos pagal Europos Sąjungos teisę ir kaip nustatyti patirtos žalos dydį.
- (116) Nacionaliniai teismai neturi jurisdikcijos vertinti pagalbos priemonės suderinamumą pagal SESV 107 straipsnio 2 dalį, 107 straipsnio 3 dalį, 106 straipsnio 2 dalį ir

¹⁴⁵ Žr. 5.1.2 skirsnį.

¹⁴⁶ 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 50 punktas.

¹⁴⁷ Šiuo klausimu žr. 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo *SFEI ir kiti*, C-39/94, EU:C:1996:285, 68–71 punktus.

93 straipsnį¹⁴⁸. Todėl jie negali prašyti Komisijos pateikti nuomonę dėl tam tikros pagalbos priemonės suderinamumo su vidaus rinka. Tačiau nacionaliniai teismai gali klausti Komisijos, ar ji jau atlieka tam tikros pagalbos priemonės suderinamumo vertinimą, kaip paaiškinta 5.1.1.1 skirsnyje.

- (117) Laikantis ES sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto lojalaus bendradarbiavimo principo, nacionaliniam teismui pateikiamoje Komisijos nuomonėje bus išdėstyta faktinė informacija arba ekonominis ar teisinis išaiškinimas, kurio prašoma. Kitaip nei Sąjungos teismų atliekamas oficialus Europos Sąjungos teisės aiškinimas, Komisijos nuomonė nacionaliniam teismui nėra teisiškai privaloma.
- (118) Komisija pateiks nuomonę nacionaliniams teismams pagal jų procesines taisykles ir praktiką. Siekdama užtikrinti veiksmingą bendradarbiavimą su valstybių narių teismais, Komisija stengsis pateikti prašomą nuomonę nacionaliniam teismui per keturis mėnesius nuo prašymo dienos. Kai Komisijai reikia prašyti nacionalinio teismo pateikti papildomų paaiškinimų, susijusių su jo prašymu, šis keturių mėnesių terminas gali būti pratęstas.
- (119) Nacionaliniai teismai turi užtikrinti asmenų teisių apsaugą pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį ir tuo laikotarpiu, kai Komisija rengia prašomą nuomonę. Kaip jau minėta, nacionalinių teismų pareiga užtikrinti asmenų teisių apsaugą pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį, be kita ko, taikant laikinas apsaugos priemones¹⁴⁹, taikoma neatsižvelgiant į tai, kad Komisijos nuomonė dar nėra parengta.

5.1.1.3. *Amicus curiae* pastabų teikimas

- (120) Pagal Procedūrų reglamento 29 straipsnio 2 dalį Komisija gali pateikti rašytines pastabas nacionaliniams teismams, kurie taiko valstybės pagalbos taisykles. Be to, gavusi atitinkamo nacionalinio teismo leidimą, ji gali pateikti žodines pastabas. Šios pastabos taip pat žinomos kaip *amicus curiae* pastabos. Komisija *amicus curiae* pastabas pateikia savo iniciatyva.
- (121) Tačiau valstybių narių teismai arba nacionaliniame teisme nagrinėjamos bylos šalys gali paprašyti Komisijos pateikti *amicus curiae* pastabas tuo atveju, kai nagrinėjami valstybės pagalbos klausimai. Sprendimas į nacionaliniame teisme nagrinėjamą bylą įstoti kaip *amicus curiae* yra išimtinė Komisijos prerogatyva ir visiškai priklauso jos diskrecijai. Todėl Komisija neprivalo atsakyti į šiuos prašymus ar dėl jų laikytis kokios nors pozicijos.
- (122) Siekdama užtikrinti nuoseklų SESV 107 straipsnio 1 dalies arba 108 straipsnio 3 dalies taikymą, Komisija pateikia *amicus curiae* pastabas dėl vykstančio nacionalinio teismo

¹⁴⁸ 2020 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *CSTP Azienda della Mobilità / Komisija*, C-587/18 P, EU:C:2020:150, 90 punktas; 2007 m. liepos 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Lucchini*, C-119/05, EU:C:2007:434, 50–52 punktai.

¹⁴⁹ Žr. 4.2.3.3 skirsnyje.

proceso¹⁵⁰. Siekdama įvertinti savo indėlio būtinumą ir tinkamumą, Komisija, be kitų dalykų, gali apsvarstyti:

- (a) ar tikimasi, kad byla turės reikšmės ne tik šiuo konkrečiu atveju (pavyzdžiui, kai byloje nagrinėjamas bendro pobūdžio valstybės pagalbos klausimas);
- (b) ar Komisijos pastabos gali padėti atitinkamiems nacionaliniams teismams veiksmingai užtikrinti valstybės pagalbos taisyklių vykdymą;
- (c) ar byla yra susijusi su nauju dalyku, kurio neapima Komisijos sprendimų priėmimo praktika arba pranešimai ir gairės, arba
- (d) ar byla nagrinėjama teisme, kurio sprendimas negali būti toliau apskūstas.

(123) Komisija visiškai gerbia nacionalinių teismų nepriklausomumą ir veikimą. Kalbant apie 5.1.1.2 skirsnyje nurodytas Komisijos nuomones, *amicus curiae* pastabos nėra privalomos nacionaliniam teismui, nagrinėjančiam bylą, į kurią įstojo Komisija. Prieš pateikdama *amicus curiae* pastabas savo iniciatyva, Komisija informuoja atitinkamą valstybę narę, nusiųsdama raštą jos nuolatinei atstovybei Europos Sąjungoje.

(124) Siekdama pateikti naudingų pastabų, Komisija gali paprašyti atitinkamo nacionalinio teismo perduoti jo žinioje esančius dokumentus, kurie būtini tam, kad Komisija įvertintų klausimą. Komisija naudos tuos dokumentus išimtinai tik savo pastaboms parengti.

(125) Procedūrų reglamente nenumatytos procesinės taisyklės, pagal kurias turi būti pateiktos *amicus curiae* pastabos. Todėl Komisija teikia savo pastabas vadovaudamasi valstybių narių procesinėmis taisyklėmis ir praktika, įskaitant tas, kuriomis užtikrinama šalių teisių apsauga. Jei valstybė narė dar nėra nustačiusi atitinkamų procesinių taisyklių, nacionalinis teismas turi nustatyti, kokių procesinių taisyklių reikėtų laikytis pateikiant *amicus curiae* pastabas jo nagrinėjamoje byloje.

(126) Nacionalinėmis procesinėmis taisyklėmis turėtų būti paisoma principų, išdėstytų šio pranešimo 2.2 skirsnyje. Tai reiškia, kad pagal nacionalines procesines taisykles, reglamentuojančias pastabų dėl klausimų, susijusių su SESV 107 straipsnio 1 dalies ir 108 straipsnio 3 dalies taikymu, teikimą, pateikti tokias pastabas negali būti a) pernelyg sudėtinga arba praktiškai neįmanoma (laikantis veiksmingumo principo) ir b) sudėtingiau, nei teikiant pastabas teismo procese, kuriame yra taikoma lygiavertė nacionalinė teisė (pagal lygiavertiškumo principą).

5.1.2. Bendras kontaktinis punktas ir nuomonių bei *amicus curiae* pastabų skelbimas

(127) Siekdama veiksmingesnio bendradarbiavimo ir bendravimo su valstybių narių teismais, Komisija įsteigė vieną bendrą kontaktinį punktą, kuriam nacionaliniai teismai gali pateikti prašymus:

¹⁵⁰ Nuo 2014 m. Komisija yra pateikusi *amicus curiae* pastabas dėl pagalbos buvimo, bendros ekonominės svarbos paslaugų apibrėžimo, Komisijos sprendimų dėl pagalbos susigrąžinimo vykdymo ir rekomendacijų, ar taikyti nacionalinę, ar Europos Sąjungos teisę. Šiuo klausimu žr. *Final Study on the enforcement of State aid rules and decisions by national courts (COMP/2018/001)*, Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2019, p. 111, paskelbta adresu <https://state-aid-caselex-accept.mybit.nl/report>.

European Commission
Directorate General for Competition
COMP Amicus State Aid
1049 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË
Telefonas 0032 2 29 76271
Faksas 0032 2 29 53584
E. paštas COMP-AMICUS-STATE-AID@ec.europa.eu

- (128) Komisija prašo nacionalinių teismų ir toliau naudotis šiuo vienu bendru kontaktiniu punktu jai perduodant bet kokią informaciją ar prašymus pagal šio pranešimo 5.1.1.1, 5.1.1.2 ir 5.1.1.3 skirsnius. Nacionaliniai teismai gali siųsti informaciją bet kuria iš 24 oficialiųjų Europos Sąjungos kalbų¹⁵¹.
- (129) Komisija metinėje konkurencijos politikos ataskaitoje paskelbs bendradarbiavimo su nacionaliniais teismais santrauką. Savo nuomones ir pastabas ji taip pat paskelbs savo svetainėje¹⁵².
- (130) Teikdama nuomones ar *amicus curiae* pastabas, Komisija prašo nacionalinių teismų leisti jas paskelbti. Tai leidžia Komisijai savo interneto svetainėje paskelbti Komisijos pateiktas nuomones ir *amicus curiae* pastabas bei, kai įmanoma, atitinkamo nacionalinio teismo priimtus sprendimus.
- (131) Komisija stengsis sukurti specialią internetinę platformą, kur nacionaliniai teismai galėtų siųsti Komisijai jų kasdieniame darbe galinčius kilti klausimus apie valstybės pagalbos politiką, išskyrus nurodytus šio panešimo 5.1.1.1, 5.1.1.2 ir 5.1.1.3 skirsniuose.

5.2. Nacionalinių teismų pagalba Komisijai

- (132) ES sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta lojalaus bendradarbiavimo pareiga taip pat reiškia, kad valstybės narės, įskaitant jų teismines institucijas, turi padėti Europos Sąjungos institucijoms siekti Europos Sąjungos tikslų.
- (133) Siekiant užtikrinti veiksmingą valstybės pagalbos taisyklių vykdymą, nacionalinių teismų prašoma nedelsiant perduoti Komisijai bet kokio rašytinio teismo sprendimo, kurį jie priėmė po to, kai Komisija pateikė informaciją ar nuomonę arba *amicus curiae* pastabas, kopijas. Tai leidžia Komisijai laiku sužinoti apie atvejus, dėl kurių gali būti tikslinga pateikti pastabas, jei viena iš šalių apskųs teismo sprendimą. Perduodami teismo sprendimą, nacionaliniai teismai nurodo Komisijai, ar jie suteikia leidimą tą sprendimą paskelbti Komisijos interneto svetainėje.
- (134) Siekdama veiksmingesnio ir nuoseklesnio valstybės pagalbos taisyklių taikymo, Komisija ragina valstybes narses įsteigti koordinavimo punktus nacionaliniams teisėjams, sprendžiantiems valstybės pagalbos klausimus. Komisija taip pat laikosi nuomonės, kad keitimuisi informacija gali būti ypač svarbus oficialių ar neoficialių teisėjų tinklų, sprendžiančių valstybės pagalbos klausimus, sukūrimas nacionaliniu ar

¹⁵¹ Išsamus Europos Sąjungos oficialiųjų kalbų sąrašas pateiktas ES sutarties 55 straipsnio 1 dalyje.

¹⁵² Komisijos nuomonės ir *amicus curiae* pastabos gali būti skelbiamos gavus nacionalinio teismo sutikimą.

Europos lygmeniu. Centriniai koordinavimo punktai ir teisėjų tinklai gali leisti nacionaliniams teisėjams keistis geriausios praktikos pavyzdžiais valstybės pagalbos srityje ir sudaryti Komisijai palankesnes sąlygas perduoti informaciją apie bet kokius naujausius valstybės pagalbos politikos pokyčius, pavyzdžiui, rengiant kursus ir informacinius biuletenius.

6. VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLIŲ IR SPRENDIMŲ NEĮGYVENDINIMO PASEKMĖS

- (135) Kaip nurodyta šio pranešimo 4.2.1 ir 4.2.2 skirsniuose, nacionaliniams teismams gali būti pavesta savo nacionalinėje teisinėje sistemoje tiesiogiai taikyti SESV 107 straipsnio 1 dalies ir 108 straipsnio 3 dalies nuostatas. Kai nacionaliniai teismai savo sprendimais suteikia naują pagalbą pažeisdami neveikimo pareigą, Komisija gali pradėti tyrimo procedūrą pagal Procedūrų reglamento 12 straipsnį, siekdama įvertinti neteisėtos valstybės pagalbos suderinamumą su vidaus rinka. Be to, jei valstybių narių teismai neužtikrina pareigų, kylančių iš Komisijos sprendimo dėl susigrąžinimo ar sutarčių¹⁵³, laikymosi, Komisija gali pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą.
- (136) Kaip valstybių narių organams, nacionaliniams teismams yra pavesta imtis atitinkamų priemonių, kad būtų užtikrintas veiksmingas sprendimų dėl susigrąžinimo įgyvendinimas. Pasekmės, kylančios tada, kai valstybės narės neįgyvendina Komisijos susigrąžinimo sprendimų, yra išdėstytos Komisijos pranešime dėl neteisėtos ir nesuderinamos valstybės pagalbos susigrąžinimo¹⁵⁴.
- (137) Nacionaliniai teismai taip pat turi užtikrinti asmenų, susidūrusių su galimu neveikimo pareigos pažeidimu, teisių apsaugą¹⁵⁵. Kaip nurodyta šio pranešimo 6.2 skirsnyje, šių teisių apsaugos neužtikrinančios valstybės narės, įskaitant jų nacionalinius teismus, nevykdo pagal Europos Sąjungos teisę joms tenkančių pareigų¹⁵⁶.

6.1. Komisijos procedūros dėl neteisėtos pagalbos

- (138) Nacionaliniai teismai tiesiogiai pažeisti SESV 108 straipsnio 3 dalį gali nagrinėjamoje byloje suteikdami naują pagalbą. Tai gali atsitikti, kai nacionalinis teismas priima sprendimą, turintį įtakos valstybės pagalbos teikimo akto įgyvendinimui. Taip yra, pavyzdžiui, kai sutarties arba sprendimo dėl pagalbos skyrimo aiškinimas pailgina pradinę pagalbos priemonės galiojimo trukmę¹⁵⁷.

¹⁵³ 2014 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Vokietija*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 56 punktas.

¹⁵⁴ ([OL C 247, 2019 7 23, p. 1–23](#)), 6 skirsnis.

¹⁵⁵ 2006 m. spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Transalpine Ölleitung in Österreich*, C-368/04, ECLI:EU:C:2006:644, 38 punktas; 2013 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 28 punktas.

¹⁵⁶ 2019 m. sausio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2019:51, 66 punktas; 2019 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 110 punktas.

¹⁵⁷ Tai, ar nacionalinis teismas priima sprendimą laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūrų arba bylos nagrinėjimo iš esmės kontekste, neturi reikšmės, nes abiem atvejais sprendimas gali turėti įtakos pagalbos priemonei, net ir laikinai.

- (139) Todėl nacionaliniai teismai turi laikytis SESV 108 straipsnio 3 dalies ir pranešti Komisijai apie bet kokią sprendimą, kuriuo iš dalies keičiamas ar pratęsiamas aktas dėl valstybės pagalbos suteikimo, pavyzdžiui, jį aiškinant¹⁵⁸.
- (140) Jei nacionalinis teismas, pranešdamas apie naują pagalbą, neužtikrina, kad būtų laikomasi neveikimo pareigos, ir Komisija turi tą pagalbą patikrinti, ji gali savo iniciatyva arba gavusi bet kurio suinteresuotojo subjekto skundą pradėti tyrimą dėl neteisėtos valstybės pagalbos pagal Procedūrų reglamento 12 straipsnį.

6.2. Pažeidimo nagrinėjimo procedūra

- (141) SESV 258 straipsnyje nustatyta, kad jei Komisija mano, kad valstybė narė neįvykdė kokios nors pareigos pagal Sutartis, ji gali pradėti pažeidimo procedūrą. Procedūros tikslas – nutraukti pažeidimą. Pasibaigus ikiteisminiam etapui, kuriuo Komisija, pasikeitusi oficialiomis nuomonėmis su atitinkama valstybe nare, pateikia pagrįstą nuomonę, ji gali perduoti klausimą spręsti Teisingumo Teismui.
- (142) Kai nacionaliniai teismai tinkamai neįvertina SESV 108 straipsnio 3 dalies pažeidimo pasekmių, jie pažeidžia pagal Sutartis jiems tenkančias pareigas. Tai gali būti atvejis, kai nacionaliniai teismai neužkerta kelio įgyvendinti neteisėtą priemonę arba nenurodo susigrąžinti pagalbą¹⁵⁹.
- (143) Valstybės narės atsakomybė gali **kilti** ir dėl to, kad nacionaliniai teismai, nevykdydami iš SESV 108 straipsnio 3 dalies jiems kylančių pareigų, neužtikrina asmenų teisių apsaugos. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad valstybės narės yra atsakingos už žalą, atsiradusią dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo, įskaitant pažeidimus, kylančius iš nacionalinio paskutinės instancijos teismo sprendimo^{160 161}.

7. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

- (144) Šiuo pranešimu pakeičiamas 2009 m. Pranešimas dėl vykdymo užtikrinimo.
- (145) Šiuo pranešimu siekiama nacionaliniams teismams pateikti rekomendacijų dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo. Jis nėra privalomas nacionaliniams teismams ir nedaro poveikio jų nepriklausomumui.
- (146) Komisija gali peržiūrėti šį pranešimą atsižvelgdama į galiojančių Europos Sąjungos taisyklių pakeitimus arba reikšmingus teismų praktikos pokyčius ateityje.

¹⁵⁸ 2016 m. spalio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas *DEI ir Komisija / Alouminion tis Ellados*, C-590/14 P, ECLI:EU:C:2016:797, 107 ir 108 punktai.

¹⁵⁹ 1991 m. lapkričio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ir kiti / Prancūzija*, C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 12 punktas; 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *SFEI ir kiti*, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 70 punktas.

¹⁶⁰ 2003 m. rugsėjo 30 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Köbler*, C-224/01, ECLI:EU:C:2003:513, 50 punktas.

¹⁶¹ Jeigu Komisija mano, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė pagal SESV 258 straipsnio 2 dalį Teismo sprendimu jai nustatytų pareigų, ji, suteikusi tai valstybei narei galimybę pateikti savo pastabas, gali kreiptis į Teisingumo Teismą pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį.